

CONLATIO SEXTA QUAE EST THEODORI ABBATIS
De nece sanctorum

ZESDE GESPREK. VAN ABT THEODORUS
De geweldadige dood van de heiligen

I.	Descriptio heremi et inquisitio de nece sanctorum	1.	Beschrijving van de woestijn en vraag omtrent de geweldadige dood van de heiligen
II.	Responsio abbatis Theodori ad propositam quaestionem	2.	Het antwoord van abt Theodorus op de gestelde vraag
III.	De tribus quae in hoc mundo sunt, id est bonis et malis et mediis	3.	Drie dingen zijn er op deze wereld: goede, kwade en onverschillige
IV.	Quod malum nulli inuito ab alio possit inferri	4.	Aan niemand kan tegen zijn wil door een ander kwaad worden aangedaan
V.	Obiectio, quemadmodum ipse deus dicatur creare mala	5.	Moeilijkheid: Hoe kan men zeggen dat God zelf kwaad schept?
VI.	Responsio super interrogatione proposita	6.	Antwoord op de gestelde vraag
VII.	Interrogatio an reus sit qui iusto intulit mortem, cum iustus habeat de morte mercedem	7.	Vraag, of hij die een rechtvaardige de dood aandoet schuldig is, aangezien deze ervoor wordt beloond
VIII.	Responsio ad praecedentem interrogationem	8.	Antwoord op voorafgaande vraag
IX.	Exemplum lob a diabolo temptati et domini a Iuda traditi, et quod iusto tam prospera quam aduersa proficiant ad salutem	9.	Het voorbeeld van Job die door de duivel werd beproefd, en van de Heer die door Judas werd verraden. Zowel voor- als tegenspoed strekt de rechtvaardige tot voordeel
X.	De uirtute uiri perfecti qui ambidexter figuraliter nuncupatur	10.	Over de deugd van de volmaakte, die in figuurlijke zin dubbel-rechts wordt genoemd
XI.	De duplici genere temptationum quae triplici modo inferuntur	11.	Van de twee soorten bekoringen en de drie wijzen waarop zij optreden
XII.	Quomodo uir iustus non cerae, sed adamantino signatorio debeat esse consimilis	12.	De rechtvaardige moet niet zijn als was, maar als een diamanten zegelring
XIII.	Interrogatio, si possit mens iugiter in una atque eadem qualitate durare	13.	Vraag: kan de geest duurzaam in één en dezelfde gesteltenis blijven?
XIV.	Responsio ad interrogantis propositionem	14.	Antwoord op de gestelde vraag
XV.	Quod detrimentum sit discedentis e cella	15.	Welke schade hij lijdt die zijn cel uitgaat
XVI.	De mutabilitate etiam supernarum caelestium que uirtutum	16.	De veranderlijkheid van de hemelse geesten
XVII.	Quod nemo ruina subitanea conlabatur	17.	Niemand komt ineens diep te vallen

I. DESCRIPTIO HEREMI ET INQUISITIO DE NECE SANCTORUM

1. In Palaestinae partibus iuxta Thecuae uicem, qui Amos prophetam meruit procreare, solitudo uastissima est usque Arabiam ac mare mortuum, quo ingressa deficiunt fluenta Iordanis, et cineres Sodomorum amplissima extensione porrecta.

In hac summae uitae ac sanctitatis monachi diutissime conmorantes repente sunt

1. BESCHRIJVING VAN DE WOESTIJN EN VRAAG OMTRENT DE GEWELDDADIGE DOOD VAN DE HEILIGEN

1. In het land Palestina nabij het dorpje Thecuae, dat de profeet Amos voort mocht brengen, begint een onmetelijke woestijn, die zich uitstrekt tot aan Arabië en tot aan de Dode Zee, waarin de wateren van de Jordaan zich verliezen en waarin de as van Sodoma wijd verspreid ligt.

In deze woestijn verbleven sedert zeer lang

a discurrentibus Sarracenorum latrunculis
interempti.

2. Quorum corpora
licet sciremus
tam a pontificibus regionis illius
quam ab uniuersa plebe Arabum
tanta ueneratione
praerepta
et inter reliquias martyrum condita,

ut innumeri populi
e duobus oppidis concurrentes
grauissimum sibi certamen indixerint
et usque ad gladiatorum conflictum
pro sancta rapina
sit eorum progressa contentio,
dum pia inter se deuotione decertant
quinam iustius eorum
sepulturam ac reliquias possiderent,
aliis scilicet
de uicinia conmorationis ipsorum,
aliis
de originis propinquitate gloriantibus,
nos tamen
uel nostra
uel quorundam
non mediocriter ex hac parte
scandalizantium fratrum
offensione permoti
inquirentes que,
cur
tanti meriti ac tantarum uirtutum uiri
ita sint a latrunculis interfecti
tantum que
dominus
passus fuerit
erga suos famulos
facinus perpetrari,
ut uiros cunctis mirabiles
in manus traderet inpiorum,
maesti

ad sanctum Theodorum
singularem in conuersatione actuali
perreximus
uirum.

3. Hic namque
morabatur in Cellis,

monniken
van een hoogstaand leven en de grootste
heiligheid. Maar plotseling zijn zij
door zwervende Saraceense rovers
vermoord.

2. Hun lichamen
werden nu weliswaar
door de bisschoppen van die streek
en door de gehele Arabische bevolking

als om strijd weggehaald
en onder de overblijfselen der martelaren
bijgezet.

Dit geschiedde met zo'n devotie
dat menigten
uit twee steden die er elkander
onmoetten,
in hevig gevecht met elkaar geraakten
en hun twist
over de heilige buit
leidde zelfs tot een treffen met het
zwaard.

Met vrome ijver streden zij erover
wie het meeste recht had
om hun graf en hun relieken te bezitten.
De ene groep
beriep zich op de nabijheid van hun
woonplaats,
de andere
op de gemeenschap van hun
geboortestreek.
Wij echter
waren geschokt,
dit mede door de niet geringe ergernis
van verschillende van onze broeders.

Wij vroegen ons af
waarom
zulke verdienstelijke en deugdzame
mannen door rovers werden gedood,
waarom
de Heer
het plegen van zo'n misdaad
tegen zijn dienaren
toeliet
en Hij de mannen die door allen werden
bewonderd
in de handen van goddelozen
overleverde.

qui locus inter Nitriam ac Scitium situs
et a monasteriis quidem Nitriae
quinque milibus distans
octoginta milium solitudine
ab heremo Sciti in qua conmorabamur
interueniente
discernitur.

Cui
cum
de praedictorum uirorum nece
querimoniam fudissemus,
admirantes
tantam dei patientiam,
quod uiros scilicet illius meriti
taliter interim
permisisset,
ut,
qui alios quoque
suae sanctitatis pondere
de huiusmodi liberare temptatione
debuerint,
ne se ipsos quidem praeripuerint
de manibus impiorum,
aut
cur deus
admitti
in seruos suos
tantum facinus
concessisset,
beatus Theodorus respondit.

II. RESPONSIO ABBATIS THEODORI AD PROPOSITAM QUAESTIONEM

1. Haec quaestio
illorum solet animos permouere,
qui

Diep bewogen en bedroefd
gingen wij
naar de heilige Theodorus,
een uitzonderlijk man in het ascetisch
leven.

3. Hij
woonde in de woestijn der Cellen,
gelegen tussen Nitrië en Scetis,
op vijf mijl
van de kloosters van Nitrië
en door tachtig mijl woestijn
gescheiden
van Scetis, waar wijzelf woonden.

Bij hem

spraken wij onze klachten uit
aangaande de moord op deze mannen,
verwonderd
over zo'n grote lijdzaamheid van God,
dat Hij had toegelaten
dat zo verdienstelijke mannen
op een dergelijke wijze waren
omgebracht.
Zij
die door het gewicht van hun heiligheid
anderen
van dit soort beproevingen
moesten vrijwaren,
hadden niet eens zichzelf
uit de handen van de goddelozen gered.

Waarom had God
toegestaan
dat zo'n misdaad
tegen zijn dienaren
was begaan?
Hierop antwoordde ons de zalige
Theodorus.

2. HET ANTWOORD VAN ABT THEODORUS OP DE GESTELDE VRAAG

1. Deze kwestie
pleegt diegenen te verwarren
die

parum fidei uel scientiae possidentes
merita sanctorum uel praemia,
quae non in praesenti redduntur,
sed reposita sunt in futurum,
arbitrantur
in huius temporalis uitae breuitate
restitui.

2. Ceterum nos
qui non sumus
in hac uita tantum
sperantes in Christo,
ne secundum apostolum
miserabiliores simus omnibus hominibus,
quia scilicet
in hoc mundo nihil promissionum
recipientes
etiam in futuro eas
pro hac incredulitate
perdemus,
opinionibus eorum
non debemus errare,
ne
ignorata uerae definitionis sententia
titubantes ac trepidi
in temptationibus moueamur,
cum eisdem
nos quoque traditos
uiderimus,
uel iniustitiam scilicet
uel incuriam humanarum rerum
deo,
quod dictu quoque nefas est,
adscribentes,
quia
sanctos uiros recte que uiuentes
in temptatione non protegat
nec bonis ea quae bona sunt
nec malis mala retribuatur
in praesenti,

3. et
cum illis
damnari mereamur,
quos Sophonias propheta castigans
qui dicunt, inquit, in cordibus suis:
non faciet dominus bene,
sed neque faciet male,
uel certe
cum illis inueniamur,

te weinig geloof of kennis bezitten
en die van mening zijn
dat de heiligen het loon voor hun
verdiensten
in dit korte, tijdelijke leven
ontvangen,
terwijl het nochtans niet nu gegeven
wordt,
maar voor de toekomst is weggelegd.

2. Maar wij,
wij stellen onze hoop
niet alleen voor dit leven
op Christus,
om niet, volgens de Apostel (1 Kor.
15,19)
de beklagenswaardigste van alle mensen
te zijn,
doordat we namelijk
èn in deze wereld niets van de beloften
ontvangen
èn ze bovendien
om dit ongeloof
in de toekomstige verliezen.
Wij mogen ons dus niet
met die valse mening inlaten.

Als wij de ware leer niet kennen,
zullen we wankelen en weifelen
en van ons stuk gebracht worden
wanneer we die beproevingen
ook over ons
zien komen.
Dan zouden we
-het is al een gruwel om het te zeggen-
onrechtvaardigheid
aan God toeschrijven
of gebrek aan zorg voor de dingen van de
mensen, omdat
Hij heilige en goed levende mensen
in de beproevingen niet beschermt
en Hij geen goed met goed
en kwaad met kwaad vergeldt
in het huidige leven.

3. Dan
zouden we verdienen verdoemd te
worden
met hen
die de profeet Sofonias geselt:

qui huiusmodi querimoniis
deum blasphemare dicuntur:
*omnis qui facit malum,
bonus est in conspectu domini.*

*Et tales ei placent:
aut certe ubi est
deus iustitiae?,*

illam quoque blasphemiam
quae in subsequentibus describitur
similiter adiungentes:

*uanus est, qui seruit deo:
aut quod emolumentum
quia custodiuimus praecepta eius,
et quia ambulauimus
tristes coram domino?
Ergo nunc beatos dicimus adrogantes:
siquidem ditati sunt
facientes impietatem,
et temptauerunt deum,
et salui facti sunt.*

4. Quamobrem
ut hanc ignorationem,
quae prauissimi huius erroris
radix et causa est,
possimus euadere,
primum nosse debemus
quid uere sit bonum,
quid malum,
et ita demum super his
non falsam uulgi,
sed ueram scripturarum definitionem
tenentes
minime infidelium hominum
decipiemur errore.

III. DE TRIBUS QUAE IN HOC MUNDO SUNT, ID
EST BONIS ET MALIS ET MEDIIS

1. Tria sunt
omnia quae in hoc mundo sunt,
id est
bonum,

*die in hun hart zeggen:
De Heer zal geen goed doen
maar ook geen kwaad (Zef. 1,12).*

Of
we zouden zijn zoals zij
die morrend
God aldus lasteren:
*Iedereen die kwaad doet,
is goed in de ogen van de Heer
en welgevallig aan Hem;
of waar blijft anders
de gerechte God? (Mal. 2,17).*

En zij voegen er nog
deze godslastering aan toe,
die verderop beschreven wordt:
*ijdel is hij die God dient;
of wat hebben wij ermee gewonnen
zijn geboden te onderhouden
en met sombere ernst voor de Heer
te wandelen?
Wij prijzen dus de opstandigen
gelukkig:
zij zijn rijk geworden
terwijl ze kwaad deden,
zij hebben God getart
en zijn ongedeerd gebleven (Mal.
3,14-15).*

4. Daarom,
om te ontsnappen
aan dit gebrek aan kennis,
dat de wortel en de oorzaak is
van die uiterst kwaadaardige dwaling,
moeten wij vóór alles weten
wat in werkelijke zin goed is
en wat kwaad.
En wanneer we hierover
niet de valse opvatting van de massa
hebben,
doch de ware van de Schrift,
dan zullen de dwalingen van ongelovige
mensen
ons niet misleiden.

3. DRIE DINGEN ZIJN ER OP DEZE WERELD:
GOEDE, KWADE EN ONVERSCHILLIGE

1. Al wat er is op deze wereld,
is één van deze drie:

goed,

malum,
medium.

Debemus itaque nosse
quid proprie bonum,
quid malum
quid ue sit medium,
ut
nostra fides
uera scientia conmunita
in cunctis temptationibus
inconcussa
perduret.

Nihil igitur
in rebus dumtaxat humanis
principale bonum esse
credendum est
nisi uirtus animi sola,
quae fide sincera
nos ad diuina perducens
illi inmutabili bono
facit iugiter inhaerere.

Et e contrario
nihil malum esse
dicendum est
nisi peccatum solum,
quod a bono deo nos separans
malo facit diabolo copulari.

Media sunt
quae in utramque partem
pro adfectu
et arbitrio utentis
deriuari possunt,
ut puta
diuitiae,
potestas,
honor,
robur corporis,
sanitas,
pulchritudo,
uita ipsa
uel mors,
paupertas,
infirmitas carnis,
iniuriae
et cetera his similia,
quae

kwaad,
onverschillig.

We moeten derhalve weten,
wat eigenlijk goed is,
wat kwaad
en wat onverschillig,
opdat
ons geloof,
door de juiste kennis gesterkt,
in alle beproevingen
ongeschokt
moge blijven.

Welnu, niets moet er,
althans onder de dingen van de mensen,
voor ten volle goed
gehouden worden
dan alleen de deugd in de ziel,
die ons door middel van een oprecht
geloof
tot het goddelijke voert
en ons voortdurend dat onvergankelijke
goed
doet aanhangen.

En van de andere kant
Moeten we niets kwaad
noemen
dan alleen de zonde,
die ons van de goede God scheidt
en met de kwade duivel verbindt.

Onverschillig zijn de dingen
die men naar beide kanten
kan buigen,
naar believen
en goeddunken van wie ze gebruikt:
zoals
rijkdom,
macht,
eer,
lichaamskracht,
gezondheid,
schoonheid,
het leven zelf
of de dood,
armoede,
ziekte,
onrecht

pro qualitate
et affectu utentis
uel ad bonam possunt partem proficere
uel ad malam.

Nam
et diuitiae proficiunt frequenter ad bonum
secundum apostolum, qui

*diuitibus mundi huius praecipit
ut facile tribuant,
communicent indigentibus,
thesaurizent sibi
fundamentum bonum in futurum,
ut per has adprehendant
ueram uitam,*

et secundum euangelium
*bonae sunt illis
qui faciunt sibi amicos
de iniquo mamona.*

3. Quae rursum
retorquentur ad malum,
cum ad recondendum tantummodo
uel ad luxuriam
congeruntur
et non ad usus indigentium dispensantur.

Potestas quoque
et honor
corporis que robur
ac sanitas
quam sint media
et utrobique conuenientia
etiam ex hoc
facile conprobatur,
quod
multi sanctorum in ueteri testamento
potiti his omnibus
et in summis diuitiis
et culmine dignitatum
ac fortitudine corporis constituti
deo quoque
acceptissimi fuisse
noscuntur.

4. Et e diuerso
qui his male abusi sunt
et ea
ad ministerium suae nequitiae

en al dergelijke;
die kunnen
overeenkomstig de gesteldheid
en het believen van hem die ze gebruikt,
ten goede
of ten kwade strekken.

Rijkdom strekt vaak ten goede,
volgens de Apostel, die
*de rijken van deze wereld vermaant
om vrijgevig te zijn
en mee te delen aan de behoeftigen
en zich ten goede
belegging te vormen voor de toekomst,
om aldus het ware leven
te verwerven (1Tim. 6,17-19).*

En volgens het evangelie
*is hij goed voor hen
die zich vrienden maken
door middel van de onrechtvaardige
mammon.*

3. Maar hij wordt
ten kwade aangewend
als men hem slechts vergaart
om hem op te bergen
of voor weelde te gebruiken,
in plaats van hem uit te delen aan de
behoeftigen.

Hoe voorts macht
en eer
en lichaamskracht
en gezondheid
onverschillig zijn
en aan beide zijden passend,
laat zich met gemak
onder andere hieruit bewijzen
dat
vele heiligen van het Oude Testament
dit alles genoten:
zij bezaten de grootste rijkdom,
de hoogste waardigheid,
lichaamskracht,
en waren tegelijk
ook zeer aangenaam
aan God.

detorserunt,
non inmerito
uel puniti sunt
uel extincti,
quod frequenter Regnorum liber
indicat factum.

De ipsa etiam
uita ac morte
quia mediae sint
uel sancti Iohannis
uel Iudae natiuitas
protestatur.

Unius namque
in tantum sibimet uita profuit,
ut aliis quoque
gaudium ortus eius contulisse dicatur
secundum illud:

*et multi
super eius natiuitate
gaudebunt.*

De alterius uero
dicitur uita:

*bonum erat ei
si natus non fuisset homo ille.*

5. De morte etiam Iohannis
omnium que sanctorum
dicitur:

*pretiosa in conspectu domini
mors sanctorum eius,*

de Iudae autem
ac similitudinem:

*mors peccatorum
pessima.*

Infirmetas etiam carnis
interdum quam sit commoda
Lazari illius pauperis ulcerosi
beatitudo demonstrat.

Cuius
cum nulla alia uirtutum merita
scriptura commemorat,
pro hoc solo
quod egestatem et infirmitatem corporis

4. Daarentegen
werden diegenen die daar misbruik van
maakten
en deze dingen
tot dienst aan hun boosheid
dwongen,
niet ten onrechte
gestraft
of gedood
zoals het boek van de Koningen
herhaaldelijk zegt
dat gebeurd is.

Dat ook
het leven zelf en de dood
onverschillig zijn
getuigt
de geboorte van Joannes
en van Judas.

De een
strekte het leven zozeer tot heil
dat zijn geboorte zelfs anderen
vreugde heeft gebracht,
zoals gezegd wordt:
*En velen zullen zich
over zijn geboorte
verheugen (Lc. 1,14).*

Maar van het leven van de ander
wordt gezegd:
*Het zou beter voor hem zijn
als hij niet geboren was, die mens! (Mt.
26,24).*

5. Over de dood van Joannes
en van alle heiligen
wordt gezegd:
*Kostbaar is in de ogen van de Heer
de dood van zijn heiligen (Ps. 116,15);*
maar over die van Judas
en zijn gelijken:
*De dood van de zondaars
is rampzalig (Ps. 34,22).*

Hoe gunstig
ziekte soms is
toont de zaligheid

patientissime tolerauit,
sinus Abrahae
possidere
beatissima sorte
promeruit.

6. Egestas quoque
ac persecutiones
et iniuriae,
quae mala esse
totius uulgi opinione censentur,
quam sint utiles
ac necessariae etiam
ex hoc
liquido conprobatur,
quod
sancti uiri
non solum eas
numquam uitare uoluerunt,
uerum etiam
uirtute summa
uel adpetentes
uel fortiter tolerant
amici dei effecti
aeternae uitae sunt stipendia consecuti,
beato apostolo concinente:

*propter quod placeo mihi
in infirmitatibus,
in contumeliis,
in necessitatibus,
in persecutionibus,
in angustiis
pro Christo:
cum enim infirmor,
tunc potens sum,
quia uirtus
in infirmitate
perficitur.*

7. Et idcirco illi
qui summis saeculi huius diuitiis
et honoribus ac potentatibus
extolluntur,
non ex his
principale bonum obtinuisse
credendi sunt,
quod in solis esse uirtutibus
definitur,

van de arme Lazarus die vol zweren was.

De Schrift vermeldt
van hem
geen enkele andere verdienste van
deugd.

Louter om het feit
dat hij zijn armoede en ziekte
met het grootste geduld verdragen heeft,
mocht hij
de schoot van Abraham
als zijn gelukkig deel
verwerven.

6. Armoede,
vervolging
en onrecht
worden door de massa steeds
voor kwaad gehouden.
Toch zijn deze nuttig
en noodzakelijk,
hetgeen duidelijk
hieruit blijkt
dat
heilige mannen
ze niet alleen
nooit hebben willen ontwijken,
maar ze zelfs
heldhaftig
hebben gezocht
en moedig verdragen.
Daardoor zijn zij de vrienden van God
geworden
en hebben zij het loon van het eeuwig
leven verkregen. De zalige Apostel roept
het met hen uit:

*Daarom heb ik behagen
in zwakheden,
in smaad
en nood
en vervolging
en benauwdheid
om Christus' wil.
Want wanneer ik zwak ben,
dan ben ik sterk,
omdat de kracht
zich eerst ten volle openbaart
in zwakheid (2Kor. 12,10.9).*

sed
medium quiddam,
quia
sicut iustis
recte ac necessarie utentibus
utilia haec esse repperiuntur
et commoda
(occasionem namque
operis boni
fructus que in illius uitae aeternitate
parturiunt),
ita illis
qui male opibus abutuntur
inutiles sunt
atque incommodae
et occasionem peccati mortis que
concinnant.

7. Denken wij dus niet
dat zij
die groot zijn
door de hoogste rijkdom,
eer en macht,
daarmee
het eigenlijke goed bezitten:
want dit is slechts in de deugden
gelegen.
Neen,
zij bezitten met deze zaken iets
onverschilligs,
want
voor de rechtvaardigen
die ze naar recht en behoefte gebruiken,
blijken ze nuttig
en gunstig te zijn
zij verschaffen immers
gelegenheid
tot goede werken
en tot vruchten voor het eeuwige leven
en evenzeer zijn zij voor hen
die ze ten kwade misbruiken
onnuttig
en ongunstig
en vormen hun
een gelegenheid tot zonde en dood.

III. QUOD MALUM NULLI INUITO AB ALIO POSSIT INFERRI

1. Has itaque diuisiones
fixas atque immobiles retinentes
scientes que
nihil esse bonum
nisi uirtutem solam,
quae ex timore dei
ac dilectione
descendit,
nec malum quicquam esse
nisi peccatum solum
et separationem a deo
diligenter nunc
discutiamus,
utrum deus umquam
sanctis suis
aut per se
aut per alium quempiam
inferri permiserit

4. AAN NIEMAND KAN TEGEN ZIJN WIL DOOR
EEN ANDER KWAAD WORDEN AANGEDAAN
Houden we deze verdeling dus
goed vast
en weten we
dat er niets goed is
dan alleen de deugd,
die uit de vreze Gods
en de liefde
voortkomt,
en dat er geen kwaad is
dan alleen de zonde
en de scheiding van God.
En laten we dan nu
met zorg gaan onderzoeken,
of God het ooit
heeft toegelaten
dat aan zijn heiligen
door Hemzelf
of door iemand anders

malum.

Quod sine dubio
nusquam omnino
repperies.

Nec enim potuit
aliquando cuiquam
nolenti ac resistenti
malum peccati
alter inferre
nisi illi soli,
qui illud
in sese
cordis ignavia
et corrupta uoluntate
suscepit.

2. Denique
cum beato Iob diabolus
adhibitis uniuersis nequitiae suae
machinis
malum hoc peccati
uoluisset inferre
ac non solum
cunctis eum facultatibus spoliasset,
uerum etiam
post illum de morte septem filiorum
tam atrocem
tamque insperatum
orbitatis dolorem
uulnera eum pessimo
a capite uertice usque ad plantam pedum
et intolerandis cruciatibus
onerasset,
nequaquam ei
peccati maculam
quiuit infligere,
quia
in cunctis immobilis perseuerans
nullum blasphemiae adcommodauit
adsensum.

V. OBIECTIO, QUEMADMODUM IPSE DEUS
DICATUR CREARE MALA
Germanus:
Frequenter legimus

kwaad werd aangedaan.

Dat zult ge zonder twijfel
volstrekt nergens
vinden.

Men kan immers niet
aan iemand
die niet wil en zich verzet,
het kwaad van de zonde
aandoen.
Dat is alleen mogelijk
indien de ander
het
door de slapheid van zijn hart
en het bederf van zijn wil
bij zichzelf opneemt.

2.
Zo wilde de duivel de zalige Job
het kwaad van de zonde
aandoen
en gebruikte daarbij al de vindingen van
zijn boosheid.

Hij beroofde hem van al zijn bezittingen
en nadat hij hem daarbij nog
door de dood van zijn zeven zonen
met een verschrikkelijke
en geheel onverwachte
smart en eenzaamheid had beladen,
overdekte hij hem voorts
van het hoofd tot de voeten
met kwaadaardige wonden
en ondraaglijke pijnen.
Maar de smet van de zonde
kon hij hem
absoluut niet aandoen,
want Job
bleef onder alles standvastig
en stemde niet toe in enige godslastering.

5. MOEILIKHEID: HOE KAN MEN ZEGGEN DAT
GOD ZELF KWAAD SCHEPT?
Germanus:
Herhaaldelijk lezen we

in scripturis sanctis
deum creasse mala
uel hominibus intulisse,
ut est illud:

*quoniam absque me non est:
ego dominus,
et non est alter,
formans lucem,
et creans tenebras,
faciens pacem,
et creans mala,*

et iterum:

*si est malitia in ciuitate
quam dominus non fecit?*

VI. RESPONSO SUPER INTERROGATIONE PROPOSITA

1. Theodorus:

nonnumquam
solet scriptura diuina
abusiue
mala pro adflictionibus ponere,
non quia per naturam proprie mala sint,
sed secundum hoc
quod ab his sentiantur mala
quibus utiliter inferuntur.

Hominibus etenim
disputans
diuina censura
necesse est
ut humanis uerbis et adfectibus eloquatur.

Etenim
sectio uel ustio salutaris,
quae illis
qui ulcerum contagione putrefacti sunt
pie infertur a medico,
mala
a tolerantibus creditur.

Nec equo calcar
nec emendatio suauis est delinquenti.

2. Omnes etiam disciplinae
his qui erudiuntur
amarae sentiuntur ad praesens,
sicut apostolus dicit:
omnis autem disciplina

in de heilige Schrift
dat God kwaad heeft geschapen
of het de mensen aandeed.

Zo bijvoorbeeld deze tekst:

*Buiten Mij is er geen God.
Ik ben de Heer
en er is geen ander:
Ik vorm het licht
en schep het duister,
Ik sticht de vrede
en schep het kwaad (Jes. 45,6-7).*

En elders:

*Is er een onheil in de stad
dat de Heer niet heeft gesticht? (Am.
3, 6).*

6. ANTWOORD OP DE GESTELDE VRAAG

1. Theodorus:

De heilige Schrift
zet het woord "kwaad"
wel in oneigenlijke zin
voor "lijden",
niet omdat dit van nature eigenlijk kwaad
is,
maar om het feit
dat het als kwaad wordt aangevoeld
door degenen die het tot hun nut wordt
toegebracht.

Waar immers
het getuigenis van God
zich tot mensen richt,
moet het ook
in menselijke woorden en gevoelens
spreken.

Snijden of branden,
wat een geneesheer
bij lijdens aan etterende zweren
naar plicht en geweten verricht voor hun
welzijn,
wordt door degenen die het ondergaan,
als een kwaad beschouwd.

Evenmin zijn de sporen het paard
noch de straf de schuldige aangenaam.

2. En elke kastijding
wordt door hen die zij op moet voeden

*in praesenti non uidetur
esse gaudii sed maeroris,
postea autem fructum pacatissimum
his qui per se exerciti sunt
reddit iustitiae,*

et:

*quem diligit
dominus corripit,
flagellat autem omnem filium
quem recipit.
Quis enim est filius
quem non corripit pater?*

Itaque
mala
nonnumquam poni
pro adflictionibus
solent
secundum illud:

*et paenituit deus super malitia
quam locutus est ut faceret eis,
et non fecit,*

et iterum:

*quia tu, domine,
misericors et miserator,
patiens et perquam misericors
et paenitens in malitiis,*

id est

super tribulationibus et aerumnis
quae nobis pro peccatorum nostrorum
meritis
inferre compelleris.

3. Quas sciens
utiles esse nonnullis
ita alius propheta,
utique non inuidens saluti eorum,
sed consulens

inprecatur:

*adde illis mala, domine,
adde mala
gloriosis terrae,*

et ipse dominus
ecce, inquit,
inducam super eos mala,

id est

dolores ac uastitates,
quibus
in praesenti salubriter castigati
ad me,

voor het ogenblik als bitter gevoeld,
zoals de Apostel zegt.

*Elke kastijding
schijnt op het ogenblik zelf
geen vreugde te brengen, maar
verdriet;
later echter schenkt zij
de vredevrucht der gerechtigheid
aan wie door haar zijn gevormd (Hebr.
12,11).*

En:

*De Heer kastijdt
die Hij liefheeft
en tuchtigt juist het kind
dat Hij als het zijne erkent.
Want welk kind wordt niet
door zijn vader gekastijd? (Hebr.
12,6.7).*

Zo komt het
dat "kwaad"

wel wordt gezet
voor "lijden",

zoals in de volgende tekst:

*En God kreeg spijt van het kwaad
dat Hij gezegd had hun te zullen doen,
en Hij deed het niet (Jon. 3,10).*

En deze:

*Gij Heer,
zijt genadig en barmhartig,
lankmoedig en rijk aan ontferming,
en Gij hebt spijt van het kwaad (Jl.
2,13),*

dat wil zeggen

van het lijden en de ellende
die Gij genoopt zijt ons aan te doen
vanwege onze zonden.

3. En een andere profeet,
overtuigd
van het nut ervan voor bepaalde mensen,
bidt aldus,
uiteraard niet omdat hij hun het welzijn
miskunt,
maar juist uit bezorgdheid daarvoor:
*Zend hun kwaad, Heer,
zend kwaad
aan de trotsen der aarde (Jes. 26,15
LXX),*

en zelf zegt de Heer:

quem in rebus prosperis contempserunt,
reuertere tandem ac festinare

Ideo que
haec principalia esse mala
non possumus definire:
multis enim ad bonum proficiunt
et causas
aeternorum pariunt gaudiorum.

Et idcirco,
ut ad quaestionem propositam
recurramus,
uniuersa quae putantur mala
nobis
ab inimicis
uel a quibuscumque aliis
inrogari
non sunt credenda mala esse,
sed media.

Non enim
talia inueniuntur
qualia putat esse ille
qui intulit animo furibundo,
sed qualia senserit ille
qui sustinet.

4. Ideo que
cum inlata fuerit mors uiro sancto,
non ei malum inlatum esse
credendum est,
sed medium quiddam.

Quod
cum peccatori malum sit,
iusto requies
et absolutio fit malorum.
*Mors enim uiro requies
cuius uia abscondita est.*

Et ideo
nec uir iustus
ex hac
aliquod perpetitur detrimentum,
quia
nihil pertulit noui,
sed id,
quod ei accessurum fuerat

Zie,
Ik zal kwaad over hen brengen (Jer.
11,11),

dat wil zeggen

smart en verwoesting,

opdat zij,
door deze tijdelijke kastijding om hun
bestwil, eindelijk gedwongen worden
terug te keren en zich te haasten
naar Mij,
die ze in hun voorspoed hebben
veracht.

Deze dingen kunnen we
dus
geen eigenlijk kwaad noemen:
want ze komen velen ten goede
en schaffen gelegenheid
om tot de eeuwige vreugden te geraken.

Derhalve,
om tot de gestelde kwestie terug te keren,
alle kwaad dat wij denken
dat onze vijanden
of wie ook anders
ons
aandoen,
moeten we niet voor kwaad houden
doch voor onverschillig.

Want
het zal uiteindelijk niet zijn
wat hij die het woedend aandoet
meent dat het is,
maar wat hij die het ondergaat
het acht.

4. En wanneer dus
een heilig man wordt gedood,
moet men niet denken
dat hem een kwaad is aangedaan,
doch iets onverschilligs.

Voor de zondaar
is het wel een kwaad,
maar voor de rechtvaardige de rust
en de bevrijding van het kwaad.

*Want de dood is de rust voor de man
wiens weg verborgen is* (Job 3,23
LXX).

necessitate naturae,
inimici nequitia
non sine praemio uitae perennis
exceptit
ac
debitum mortis humanae
quod inexcusabili lege
reddendum est
cum
fructu uberrimo passionis
ac magnae remunerationis mercede
persoluit.

Een rechtvaardig man
lijdt er dan ook
geen schade van.
Hij ondergaat immers
niets nieuws:

wat door de noodzaak van de natuur
tòch tot hem zou zijn gekomen,
ontvangt hij
door de boosheid van zijn vijand,
niet zonder de prijs van het eeuwig leven.

De tol van de menselijke dood,
die een onverbiddelijke wet
hem oplegt,
betaalt hij,
maar ontvangt daarbij
de rijkste vrucht voor zijn lijden
en de prijs van de grote beloning.

VII. INTERROGATIO AN REUS SIT QUI IUSTO
INTULIT MORTEM, CUM IUSTUS HABEAT DE
MORTE MERCEDEM

Germanus:
Ergo
si interemptus iustus
non solum nihil mali perpessus est,
sed etiam mercedem passionis
adsequitur,
quomodo in reatum uocabitur
qui non nocuit
mortem inferendo,
sed profuit?

7. VRAAG, OF HIJ DIE EEN RECHTVAARDIGE
DE DOOD AANDOET SCHULDIG IS, AANGEZIEN
DEZE ERVOOR WORDT BELOOND

Germanus:
Maar
als een rechtvaardige
geen kwaad lijdt door het feit dat hij
gedood wordt, doch zelfs een loon van
zijn lijden ontvangt,
hoe zullen we dan nog van schuld
spreken bij hem
die door het toebrengen van de dood
niet heeft geschaad
doch een dienst bewezen?

VIII. RESPONSIO AD PRAECEDENTEM
INTERROGATIONEM

Theodorus:
Nos
de proprietate boni
mali que
uel eius quod diximus esse medium

8. ANTWOORD OP VOORAFGAANDE VRAAG
Theodorus:
Wij spreken nu
over de eigen aard van goed
en kwaad
en van wat wij onverschillig genoemd
hebben,

disputamus,
non de affectu eorum
qui ista committunt.

Nec enim
quis impius uel iniquus
idcirco inpunitus erit,
quia malitia sua
iusto nocere non potuit.

Tolerantia enim
et uirtus iusti
non illi
qui mortem uel supplicia intulit,
sed illi proficit ad mercedem
qui inlata sibi patienter exceptit.

Ideo que
et hic
merito punietur pro crudelitatis saeuitia,
quia malum uoluit inferre,
et ille
nihilominus nihil mali perpessus est,
quia uirtute animi sui
patienter temptationes dolores que
sustentans
ea quae
malo proposito
inlata sunt
ad profectum melioris status
et aeternae uitae fecit beatitudinem
pertinere.

en niet over de gesteldheid van hen
die deze dingen doen.

Een goddeloze of een zondaar
zal niet ongestraft blijven wegens het feit
dat hij met zijn boosheid
de rechtvaardige niet kon schaden.

Het dulden
en de deugd van de rechtvaardige
bezorgt geen loon aan degene
die de dood of de folteringen toebrengt,
maar aan hem
die het hem aangedane geduldig
aanvaardt.

En daarom
zal de eerste
terecht voor zijn harde wreedheid gestraft
worden, omdat hij kwaad wilde
toebrengen;
terwijl niettemin de ander
geen kwaad geleden heeft,
omdat hij door zielekracht
de beproeving en het lijden met geduld
verdroeg
en datgene wat hem
met kwade bedoeling
werd aangedaan,
tot zijn vooruitgang naar een betere staat
en zijn eeuwig geluk wist te doen
strekken.

VIII. EXEMPLUM IOB A DIABOLO TEMPTATI ET
DOMINI A IUDA TRADITI, ET QUOD IUSTO TAM
PROSPERA QUAM ADUERSA PROFICIENT AD
SALUTEM

1. Neque enim
patientia Iob
mercedem diaboli,
quia eum inlustriorem
suis temptationibus reddidit,
sed illi ipsi
qui eas uiriliter pertulit
adquisiuit,
nec Iudas

9. HET VOORBEELD VAN JOB DIE DOOR DE
DUIVEL WERD BEPROEFD, EN VAN DE HEER
DIE DOOR JUDAS WERD VERRADEN. ZOWEL
VOOR- ALS TEGENSPOED STREKT DE
RECHTVAARDIGE TOT VOORDEEL

1. Het geduld van Job
heeft immers ook
geen loon opgeleverd aan de duivel
door het feit dat hij hem
door zijn beproevingen beroemder heeft
gemaakt.
Neen, maar aan de man zelf
die ze moedig verdragen heeft.

aeterni supplicii inmunitate donabitur,
quia proditio eius
ad salutem generis profecit humani.

Non enim
prouentus considerandus est operis,
sed operantis adfectus.

Quapropter
haec debet in nobis definitio
inmobiliter custodiri,
quod nulli
malum ab alio possit inferri,
nisi qui illud
ignauia sui cordis
ac pusillanimitate
contraxerit,
hanc eandem sententiam
beato apostolo uno uersiculo confirmante:
*scimus autem
quoniam diligentibus deum
omnia cooperantur ad bonum.*

2. Dicens enim
omnia cooperantur ad bonum
uniuersa
non solum quae prospera,
uerum etiam quae putantur aduersa
pariter comprehendit.

Per quae
et in alio loco
idem apostolus
se transisse describit,
cum dicit:

*per arma iustitiae
quae a dextris sunt
et a sinistris,*

id est
*per gloriam et ignobilitatem,
per infamiam et bonam famam,
ut seductores et ueraces,
ut tristes semper autem gaudentes,
ut egentes multos autem locupletantes,
et cetera.*

3. Omnia ergo
quae prospera reputantur
et dextrae dicuntur partis,
quae sanctus apostolus

En Judas
zal niet van de eeuwige straf gevrijwaard
zijn
omdat zijn verraad
tot heil van het menselijk geslacht heeft
gestrekt.

Men moet niet letten
op het resultaat van een daad,
maar op de gesteldheid van hem die ze
verricht.

Daarom juist
moeten we onveranderlijk
dit inzicht in ons bewaren,
dat aan niemand
door een ander kwaad kan worden
aangedaan,
tenzij hij het zelf
bij zich binnenhaalt
door slapheid van hart
en kleinmoedigheid.
Deze zelfde gedachte
bevestigt de zalige Apostel in één vers:
*Wij weten
dat voor hen die God liefhebben
alles meewerkt ten goede* (Rom.
8,28).

2. Want doordat hij zegt
alles werkt mee ten goede,
sluit hij werkelijk
alles in,
niet alleen wat als voorspoed
maar ook wat als tegenspoed wordt
beschouwd.

Door dat alles
is hij zelf heen gegaan,
zo schrijft de Apostel
elders,
waar hij zegt:
*met de wapens der gerechtigheid
ter rechter-
en ter linkerzijde,*
dat is,
*onder eer en smaad,
kwade naam en goede naam;
als bedriegers en wij spreken de
waarheid;*

gloriae et bonae famae uocabulo
designauit,
illa etiam
quae existimantur aduersa,
quae per ignobilitatem et infamiam
euidenter expressit
quae que a sinistris esse describit,
efficiuntur
uiro perfecto
arma iustitiae,
si inflata sibi
magnanimiter sustentauerit,
quod uidelicet
per haec dimicans
et istis ipsis quibus inpugnari putatur
aduersis
tamquam armis
utendo
eis que
uelut arcu
et gladio
scuto que ualidissimo
contra illos qui haec ingerunt
conmunitus
profectum suae patientiae ac uirtutis
adquirat,
gloriosissimum constantiae triumphum
ex ipsis
quae letaliter inferuntur
capiens
hostium telis,
nec prosperis dumtaxat elatus
nec deiectus aduersis,
sed itinere plano
ac uia regia
semper incedens,
ab illo tranquillitatis statu
nequaquam
laetitia superueniente
quasi in dexteram motus
nec ingruentibus aduersis
tristitia que dominante
uelut ad laeuam rursus impulsus.

*Pax enim multa
diligentibus nomen tuum:
et non est illis scandalum.*

4. De illis uero,
qui per singulos incurrentes casus
pro eorum qualitate ac uarietate

*als treurend maar wij zijn altijd blij;
als bedelaars, toch maken wij velen rijk
enzovoorts (2Kor. 6,7-8.10).*

3. Alles dus
wat als voorspoed wordt beschouwd
en ter rechterzijde wordt genoemd,
wat de Apostel
met de woorden eer en goede naam
aanduidt,
plus alles
wat als tegenspoed wordt beschouwd,
wat hij kennelijk aangeeft
met smaad en kwade naam
en wat hij ter linkerzijde noemt:
dat alles wordt
voor een volmaakt man
"wapens der gerechtigheid",
doordat hij al wat hem overkomt
grootmoedig neemt.

Hij bedient zich ervan voor de strijd,
hij gebruikt juist die tegenspoed
waarmee men denkt hem aan te vallen,
als wapen,
hij verdedigt zich
ermee
als met boog,
zwaard
en machtig schild
tegen hen die hem dit aandoen;
zo bewerkt hij
de vooruitgang van zijn geduld en zijn
deugd
en behaalt
de eervolle zege van de standvastigheid
met de wapens zelf
waarmee zijn vijanden
hem dodelijk zochten te treffen.
In voorspoed is hij niet overmoedig,
niet terneergeslagen in tegenspoed,
maar hij gaat steeds
de goedgebaande
koninklijke weg
en hij laat zich
van zijn toestand van rust niet afbrengen,
door geen plotseling opkomende vreugde
als 't ware naar rechts
en door geen tegenspoed
of droefheid die hem overvalt,

mutantur,
ita dicitur:
*stultus autem
sicut luna mutabitur.*

Ut enim
de perfectis ac sapientibus
dicitur:
*diligentibus deum
omnia cooperantur ad bonum,*
ita
de infirmis pronuntiatur ac stultis:
omnia aduersa uiro insipienti.

Nec prosperis enim
rebus proficit
nec emendatur
aduersis.

Eiusdem namque
uirtutis est
tristia fortiter tolerare,
cuius etiam secunda moderari,
et eum
qui in uno eorum superatur
neutrum subferre
certissimum est.

Facilius tamen
quis elidi potest
prosperis
quam aduersis.

Haec enim
interdum
etiam inuitos
retinent atque humiliant
et
conpunctione saluberrima
uel minus peccare faciunt
uel emendant:
illa uero
mollibus
mentem
ac perniciosius
extollentia
blandimentis
securus
felicitatis suae prouentu

naar links.
*Grote vrede
voor hen die uw naam beminnen,
en niets is hun een struikelblok (Ps.
119, 165).*

4. Maar over hen
die bij elke voorkomende gebeurtenis
naargelang de aard en de wisseling
daarvan
van stemming veranderen,
staat er aldus:
*De dwaas zal veranderen
als de maan (Sir. 27, 12).*

Zoals
van de volmaakten en wijzen
wordt gezegd:
*Voor hen die God liefhebben
werkt alles mee ten goede,*
zo is er
over de zwakken en dwazen dit woord:
*Een dwaas man zit alles tegen (Spr.
14,7 LXX)*

aangezien noch de voorspoed
hem vooruitbrengt
noch de tegenspoed
hem loutert.

Want het is het werk
van dezelfde deugd
om ongeluk moedig te dragen
en om bij geluk zijn maat te houden,
en degene
die in één van beide gevallen wordt
overwonnen
kan zich zeker
in geen van de twee staande houden.

Niettemin
wordt men gemakkelijker
door voorspoed gebroken
dan door tegenspoed.

Want deze laatste

weerhoudt en vernedert de mensen,
ook al is het tegen hun wil,
en

ruina maiore
prosternunt.

een pijn die goed voor hen is,
maakt dat zij òf minder zondigen
òf zich beteren.
Maar de voorspoed
verheft
de geest
door een week,
gevaarlijk
gevele,
om dan hen
die door de gunstige loop van hun geluk
onbezorgd zijn geworden,
des te dieper
neer te storten.

X. DE UIRTUTE UIRI PERFECTI QUI
AMBIDEXTER FIGURALITER NUNCUPATUR

1. Isti sunt ergo
qui figuraliter
in scripturis sanctis
amfoterodexioi,
id est ambidextri
nuncupantur,
ut ille Aoth
in libro Iudicum fuisse describitur,
*qui utraque manu
utebatur pro dextera.*

Quam uirtutem
ita poterimus nos quoque
intellectualiter
possidere,
si
ea quae prospera sunt
dextra quae censentur
et ea quae aduersa sunt
ac sinistra dicuntur
bono recto quae usu
ad partem fecerimus dexteram pertinere,
ut
quaecumque fuerint inlata
fiant nobis secundum apostolum
arma iustitiae.

Duabus namque partibus
et ut ita dixerim manibus
interiorem hominem nostrum
subsistere

10. OVER DE. DEUGD VAN DE VOLMAAKTE,
DIE IN FIGUURLIJKE ZIN DUBBEL-RECHTS
WORDT GENOEMD

1. Dezen dus zijn het
die door de H.Schrift
in overdrachtelijke zin
ambidextri,
dat wil zeggen: dubbel-rechtsen
worden genoemd,
zoals Ehud
die in het Boek der Rechters wordt
beschreven,
*die beide handen
als rechterhand gebruikte* (Ri.3,15).

Ook wij zullen
op een geestelijke wijze
deze deugd
kunnen bezitten
als wij
door een goed en rechtmatig gebruik
van de voorspoed
die rechts heet
en van de tegenspoed
die links genoemd wordt
beide gelijkelijk naar rechts keren,
zodat
al wat men ons aandoet,
ons tot "wapens van gerechtigheid" wordt,
zoals de Apostel zegt.

Wij zien immers
dat onze volledige innerlijke mens

peruidemus,
nec quisquam sanctorum
carere hac sinistra quam dicimus
potest:
sed
in hoc
uirtus perfecta discernitur,
si utramque
in dexteram
bene utendo
conuertat.

2. Et
ut manifestius hoc quod dicimus
possit intellegi,
habet uir sanctus dexteram,
successus uidelicet
spiritalis,
in qua tunc consistit

quando feruens spiritu
desideriis et concupiscentiis omnibus
dominatur,

quando ab omni diabolica inpugnatione
securus
absque ullo labore ac difficultate
uitia carnis
uel respuit
uel abscidit,

cum sublimatus a terra
uniuersa praesentia atque terrena
uelut inanem fumum
umbram que uacuam
contemplatur
et ut mox transitura
contemnit,

cum futura
per excessum mentis
non solum ardentissime concupiscit,
uerum etiam clarius intuetur,

cum efficacius
spiritalibus pascitur theoriis,

cum lucidius
reserata sibi conspicit

uit twee delen
of (om zo te zeggen) uit twee handen
bestaat,
en geen heilige is er
die het buiten de zo juist genoemde
linkerhand
kan stellen,
maar
hieraan
erkent men de volmaakte deugd,
dat beide handen hem
- doordat hij ze goed gebruikt -
tot rechterhand
worden.

2. Maar
laten we ons
duidelijker uitdrukken.
De rechtvaardige heeft een rechterhand
dat wil zeggen: welslagen
in geestelijk opzicht
als hij namelijk

vurig van geest
heerst
over al zijn verlangens en begeerten;

als hij sterk
tegen elke aanval van de duivel
zonder inspanning of moeite
de ondeugden van het vlees
afwijst
of overwint;

als hij verheven boven de aarde
al het tegenwoordige en aardse
voor rook
houdt
en ijdele schaduw
en het om zijn kortstondigheid
veracht;

als hij in de geest vervoerd
het toekomstige
niet alleen allervurigst verlangt
maar het ook met groter klaarte
aanschouwt;

als hij zich krachtiger

caelestia sacramenta,

cum orationes
purius atque alacrius
emittit ad deum,

cum ita spiritus ardore succensus
ad ea quae inuisibilia sunt et aeterna
tota animi alacritate
transmigrat,
ut nequaquam se iam credat
in carne consistere.

3. Habet similiter
et sinistram,

cum temptationum turbinibus
inplicatur,

cum ad desideria carnis
incentiuorum aestibus
inflammatur,

cum ad iracundiae furorem
perturbationum igne
succenditur,

cum superbiae
seu cenodoxiae elatione
pulsatur,

cum tristitia
mortem operante
deprimitur,

cum machinis acediae
et inpugnatione
concutitur

cum que
omni spiritali feruore subtracto
quodam tepore
atque inrationabili maerore
torpescit,
ut non solum
cogitationibus rectis ac feruentibus
deseratur,
sed etiam
psalmus,

voedt met geestelijke beschouwingen

waarin de hemelse geheimen
hem met meer helderheid
worden geopenbaard;

als zijn gebed
zuiverder en vuriger
tot de Heer opstijgt;

als hij zo blakende is van geestelijke
vurigheid,
dat hij zich met al het enthousiasme van
zijn ziel
tot het onzichtbare en eeuwige
verheft,
zodat hij meent
niet meer in het (sterfelijk) vlees te leven.

3. Hij heeft
eveneens een linkerhand,

als de wervelwind der bekoringen
hem aangrijpt;

als het vuur der begeerlijkheid
de verlangens van het vlees
ontvlamt;

als de hartstochten
de woede van de toorn
ontketenen;

als de hoogmoed
en ijdele glorie
hem aansporen zich te verheffen;

als de droefheid
die de dood bewerkt
hem ter neer drukt;

als de traagheid
hem aanvalt en schokt
met haar wapentuig;

als hij
bij gemis van alle geestelijke ijver
wegkwijnt
in een zekere lauwheid

oratio,
lectio,
remotio cellae
simul horreant
et intolerabili quodam
taetro que fastidio
uniuersa sordeant
instrumenta uirtutum,
quibus cum pulsatur monachus,
sinistris partibus
se cognoscat argueri.

4. Quisquis igitur
in illis
quae dextrae partis esse praediximus
minime fuerit
subintrante gloria uanitatis
elatus
et in istis
quae sinistrae partis sunt
uiriliter dimicans
nulla desperatione
concederit
ac potius
de contrariis
arma quaedam patientiae
ad exercitium uirtutis
adsumpserit,
utraque manu utetur
pro dextera
et
in utroque actu
triumphator effectus
tam de sinistro statu
quam de dextro
palmam uictoriae
consequetur.

5. Qualem
beatum Iob
legimus meruisse,
qui utique
per dexteram coronabatur,
quando
septem filiorum pater
opulentus ac diues
incedens
cotidiana pro eorum purificatione sacrificia

en ongemotiveerde droefheid,
zodat hij niet alleen
verstoken is
van goede en vurige gedachten,
maar
walgt van alles tegelijk:
van psalmodie,
gebed
en lezing,
en van de eenzaamheid van zijn cel,
zodat al de werktuigen der deugden
hem een soort onverdragelijke
en sombere afkeer
inboezemen.
Als dit de monnik overkomt,
dan moge hij daarin een aanval zien
van links.

4. Elkeen dus,
die zich in de omstandigheden
die wij rechts noemden
niet laat
opblazen
door het verborgen venijn der ijdele
glorie,
en ook
dapper strijdt
tegen hetgeen van links komt
zonder ook maar enigszins
de moed te laten zinken,
doch
die de tegenspoed veeleer
omvormt
in wapentuig van geduld
en deugdoefening,
hij gebruikt beide handen
als rechterhand,
en
behaalt
- zegepralend
aan beide fronten,
links
en rechts -
de palm der overwinning.

5. Een dergelijke verdienste
verwierf zich de heilige man Job,
gelijk we lezen in de heilige Schrift.

domino deferebat,
non tam sibi eos
quam deo
susceptos ac familiares cupiens exhibere,
quando
ianua eius
omni aduenienti
patebat,
quando
erat
pes claudorum
et oculus caecorum,
quando
de uelleribus ouium eius
umeri calefiebant infirmorum,
quando
erat
orfanorum pater
et uir uiduarum,
quando
ne in corde quidem suo
super inimici sui ruina
gausisus est.

6. Idem que rursum
per sinistram partem
sublimiore uirtute
de aduersitatibus
triumphabat,
cum
septem filiis uno orbatus momento
non ut pater
acerbo luctu conficiebatur,
sed ut uerus dei famulus
super creatoris sui uoluntate
gaudebat,
cum
ex locuplete pauperrimus,
nudus ex diuite,
ex ualido tabidus,
ex inclyto et glorioso ignobilis atque
despectus incorruptam animi fortitudinem
retentabat,
cum denique
omni substantia atque opibus destitutus
sterculinii erat factus habitator
et uelut quidam corporis sui seuerissimus
carnifex
testa radebat
saniem profluentem

Hij werd
gekroond aan de rechterkant
toen
hij daar leefde
als welgesteld en rijk
vader van zeven zonen
en toch dagelijks de Heer
zoenoffers voor ze opdroeg,
want hij wilde ze niet zozeer bij zichzelf
als wel bij God
tot vertrouwde gunstelingen maken.
Toen
stond zijn poort
wijd open
voor iedereen die kwam;

hij was
de voet der lammen,
en het oog der blinden;

de vachten van zijn schapen
verwarmden de schouders der zieken,
en

hij was
de vader der wezen
en de echtgenoot der weduwen,
terwijl hij zich
in zijn hart
over de ondergang van zijn vijand
niet verheugde.

6. Maar zie hem nu ook
zegevieren
aan de linkerhand,
wanneer hij bij tegenspoed
een nog verhevener deugd ten toon
spreidt;

in één ogenblik van zijn zeven zonen
berooft
geeft hij zich als vader
niet over aan bittere droefheid,
maar is als waarachtig dienaar Gods
blij
om de wil van zijn Schepper.

Van rijk wordt hij doodarm,
van welgesteld ontdaan van alles,
op de gezondheid volgt de verrotting,
en eer en glorie maken plaats voor oneer

atque ex omni parte membrorum
glaebas uermium
mersis in profunda uulnerum digitis
detrahebat.

7. In quibus cunctis
in nullam
desperando prolapsus est
blasphemiam
nec aduersum creatorem suum
in aliquo murmurauit.

Quin immo
nequaquam
tanta temptationum mole atque acerbitate
conterritus
ipsum quoque
quod ex omni pristina facultate
suo corpori superfuerat
indumentum,
quod que solum
quia ipso uestiebatur
a diaboli potuerat uastatione saluari,
rescindens
atque abiciens
adiexit
super illam,
quam dirissimus praedo intulerat,
spontaneam nuditatem.

8. Comam quoque capitis,
quae sola
de prioris gloriae reliquiis
intacta remanserat,
uexatori suo proiecit
abscisam
et amputans etiam id
quod saeuens reliquerat inimicus
illa caelesti aduersus eum uoce
tripudiat
et insultat:

*si bona suscepimus
de manu domini,
mala
non sustinebimus?
Nudus egressus sum
de utero matris meae,
nudus reuertar illuc:
dominus dedit,
dominus abstulit:*

en verachting, maar niettemin blijft zijn
zielensterkte onverlet.

Beroofd van al zijn have en goed
wordt de mesthoop zijn verblijfplaats,
en gelijk een strenge beul van zijn eigen
lichaam
krabt hij met een potscherf
de onreinheid weg die druipt uit zijn
wonden,
waar hij ook zijn vinger in steekt
om hele kluwens wormen
alom van zijn ledematen
te verwijderen.

7. Ondanks dit alles
brengt toch
geen wanhoop
hem tot godslastering
of tot enig woord van ontevredenheid
tegen zijn Schepper,

en
geenszins wordt hij
door deze talrijke en hevige bekoring
gebroken.
Zelfs het kleed
dat hem
van zijn vroegere rijkdom is overgebleven
en dat alleen
aan de woede van de duivel kon
ontsnappen
omdat Job het aan had,
zelfs dat kleed
scheurt hij in stukken
en werpt het weg,
en voegt aldus
de vrijwillige naaktheid
bij al de ontberingen
die deze hardvochtige rover hem
aandeed.

8. Ook zijn hoofdhaar,
laatste
ongeschonden
rest van vroegere luister,
snijdt hij af
en werpt het naar de beul,
en terwijl hij zich aldus zelfs ontdoet van
hetgeen

*sicut domino placuit,
sic factum est:
sit nomen domini benedictum.*

Ambidextrum
merito dixerim
et Ioseph,
qui
in prosperis
gratior patri,
religiosior fratribus,
acceptior deo,
in adversis
castus,
domino fidelis,
carcere mitissimus unctis,
iniuriarum in memor,
beneficus inimicis,
invidis
et quantum in ipsis fuit
interfactoribus fratribus
non solum pius,
sed etiam munificus
inuenitur.

9. Hi ergo
eorum que consimiles
recte ambidextri
id est ambidextri nuncupantur.

Utraque enim manu utuntur
pro dextera
et inter haec quae apostolus dinumerat
transeuntes
pariter dicunt:

*per arma iustitiae
quae a dextris sunt et a sinistris,
per gloriam et ignobilitatem,
per infamiam et bonam famam,
et cetera.*

De qua dextera uel sinistra
ita Salomon
ex persona sponsae loquitur
in Cantico Canticorum:
*laeua eius sub capite meo,
et dextera eius amplexabitur me.*

zijn razende vijand hem nog had laten
behouden,
juicht hij tegen hem
en lacht hem uit
met deze echt hemelse woorden:
*Als wij het goede hebben aangenomen
uit de hand van de Heer,
waarom zouden we dan het kwade
niet van Hem willen verdragen?
Naakt trad ik te voorschijn
uit de schoot van mijn moeder
en naakt keer ik er weer terug.
De Heer heeft gegeven,
de Heer heeft genomen;
zoals het de Heer behaagde,
is het geschied:
's Heren Naam zij gezegend (Job
2,10).*

Met reden zou ik
ook Jozef

dubbel-rechts kunnen noemen,
want
in voorspoed
de lieveling van zijn vader,
vol toewijding jegens zijn broers,
en God bijzonder dierbaar,
was hij
in tegenspoed
kuis,
zijn meester getrouw,
heel zachtzinnig voor de gevangenen,
het onrecht niet indachtig,
goed voor zijn vijanden,
en niet alleen teder
maar zelfs vrijgevig
voor zijn afgunstige broers,
die ook zijn moordenaars waren,
voor zo ver het althans van hen afhing.

9. Ja, terecht
zegt men van deze mensen
en huns gelijken
dat zij dubbelrechts zijn,

want zij gebruiken beide handen
als rechterhand
en terwijl zij alles doormaken
wat de Apostel opnoemt,
zeggen ook zij:

Quas licet utrasque
utiles esse significet,
tamen illam
sub capite suo ponit,
quia subiacerere debent
aduersae partes
principali
cordis.
Ad hoc siquidem tantum utiles sunt,
ut pro tempore nos exerceant
et erudiant ad salutem
ac perfectos ad patientiam reddant.

Dexteram uero
ad confouendam se
ac perpetuo
conseruandam
salutari amplexu sponsi
sibimet cohaerere
atque insolubiliter ei
optat
innecti.

10. Erimus igitur
ambidextri,
quando nos quoque
rerum praesentium copia uel inopia
non mutarit
et nec illa nos
ad uoluptates noxiae remissionis
inpulerit
nec ista
ad desperationem adtraxerit
et querellam,
sed similiter deo grates
in utroque
referentes parem fructum
de secundis aduersis que
capiamus.

Qualem se ille
uerus ambidexter doctor gentium
fuisse testatur
dicens:

*ego enim didici
in quibus sum
sufficiens esse.
Scio et humiliari,
scio et abundare:
ubique et in omnibus*

*door de wapenen der gerechtigheid
in rechterhand en linkerhand,
in eer en schande,
in kwade en in goede faam
... (2Kor. 6,7.8).*

Van deze rechter- en linkerhand
spreekt Salomon aldus
door de mond van de bruid
in het Hooglied:

*Zijn linker is onder mijn hoofd
en zijn rechter omhelst mij (Hgl. 2,6).*

Beiden
verklaart zij aldus nuttig
en toch legt zij één ervan
onder haar hoofd,
want daaraan
als aan het voornaamste orgaan van het
hart
moeten de tegenkantingen
onderworpen zijn.

Deze hebben immers geen ander nut
dan dat zij ons nu in de tijd oefenen
en onderrichten ter zaligheid
en volmaakt doen zijn in het geduld;

met de rechterhand echter
verlangt zij
een blijvend,
nooit ophoudend contact,
waardoor de Bruidegom haar
in een gelukkige omhelzing
voor altijd
koestert
en bewaart.

10. Zo zullen ook wij
dubbelrechts zijn,
als overvloed of gebrek
ons
niet schaden,
zodat de eerste
ons niet brengt
tot de genietingen van een verderfelijke
verslapping
en de laatste
ons geen oorzaak wordt van wanhoop
en ontevreden gemor,

*institutus sum,
et saturari
et esurire
et abundare
et penuriam pati.
Omnia possum
in eo
qui me confortat.*

maar wij God even dankbaar zijn
voor de éne als voor de andere,
en gelijke vrucht
plukken
uit voorspoed en tegenspoed,

zoals
die werkelijk dubbelrechtse Leraar der
heidenen
van zichzelf getuigt
waar hij zegt:

*ik heb geleerd
tevreden te zijn
met wat ik heb.
Ik weet armoede te lijden
en in overvloed te leven;
met alles ben ik in alle
omstandigheden
vertrouwd:
met verzadigd zijn
en honger lijden,
met overvloed
en met gebrek.
Tot alles ben ik in staat
door Hem
die mij sterkt (Fil. 4,11-13).*

XI. DE DUPLICI GENERE TEMPTATIONUM QUAE TRIPLICI MODO INFERUNTUR

1. Ergo

licet dixerimus
bipertitam esse temptationem,
id est
in rebus uel prosperis
uel aduersis,
sciendum tamen
omnes homines
triplici ratione
temptari:
plerumque ob probationem,
nonnumquam ob emundationem,
interdum ob merita delictorum.

Et
ob probationem quidem
ut beatum Abraham,
ut lob
multos que sanctorum

11. VAN DE TWEE SOORTEN BEKORINGEN EN DE DRIE WIJZEN WAAROP ZIJ OPTREDEN

1. Er doen zich dus

twee soorten bekoringen voor,
gelijk wij zeiden,
namelijk:
die bij vóór-
en die bij tegenspoed,
maar toch dient men te weten,
dat de wijze waarop de mensen
bekoord worden,
drievoudig is:
meestal is de bekoring een beproeving,
soms een loutering,
soms ook een straf voor zonden.

Wat de eerste reden betreft,
de beproeving,
lezen wij
dat Abraham,
Job,

tribulationes innumeras
legimus
pertulisse,
uel illud
quod in Deuteronomio dicitur ad populum
per Moysen:

*et recordaberis cuncti itineris illius,
per quod adduxit te dominus deus tuus
quadraginta annis per desertum,
ut affligeret te
atque temptaret,
et nota fierent
quae in tuo animo uersabantur,
utrum custodires mandata illius
an non.*

Et illud
quod in psalmo dicitur:

*probaui te
ad aquam contradictionis.*

Ad lob quoque:

*an putas
me tibi aliter locutum
quam ut appareres iustus?*

2. Ob emundationem uero,
cum iustos suos
pro paruus quibusdam leuibus que
peccatis
seu pro elatione suae puritatis
humilians
diuersis temptationibus
trahit,
ut omnem sordem cogitationum
et
ut uerbis prophetae dicam
scoriam,
quam in occultis eorum
peruidet esse concretam,
excoquens in praesenti
uelut aurum purum
futuro transmittat examini,
nihil in eis residere
permittens
quod
scrutans post haec
iudicii ignis
poenali cruciatu expurgaturus

en vele andere heiligen
tallose kwellingen
hebben verduurd.
In diezelfde geest
spreekt Mozes
in het Boek Deuteronomium tot het volk:
*Gij zult indachtig zijn de ganse weg,
waarlangs de Heer u veertig jaren lang
geleid heeft door de woestijn,
om u te vernederen
en op de proef te stellen,
en opdat bekend zou worden
hetgeen in uw gemoed schuilde,
of gij zijn geboden zoudt onderhouden
of niet (Dt. 8,2).*

Dat is ook de betekenis
van het psalmvers:

*Ik heb u beproefd
bij het water der tegenspraak (Ps.
81,8);*

en van de woorden die gericht zijn tot
Job:

*Denkt ge
dat ik om een andere reden heb
gesproken
dan om u rechtvaardig te doen blijken?
(Job. 40,3 LXX).*

2. De beproeving dient ten tweede tot
loutering,
als God zijn rechtvaardigen -
voor sommige kleine en lichte zonden
of om enige zelfverheffing over hun
zuiverheid- vernedert
door ze aan verschillende bekoringen
over te leveren,
om alle vuil,
of,
om het woord van de profeet te
gebruiken,
alle slakken (vgl Jes. 1,25)
die Hij in hun geheime gedachten
aanwezig vindt,
reeds in dit leven uit te puren.
Want Hij wil ze als zuiver goud
aan het komende Onderzoek overgeven
en gedooft niet
dat er in hen iets blijft

inueniat,
secundum illud:

*multae tribulationes
iustorum,*

et:

*fili,
noli neglegere disciplinam domini,
neque fatigeris
cum ab eo increparis:
quem enim diligit dominus corripit,
flagellat autem omnem filium quem
recipit.
Quis enim est filius
quem non corripit pater?
Quodsi extra disciplinam estis,
cuius participes facti sunt omnes,
ergo adulterini
et non filii estis.*

Et in Apocalypsi:
*ego quos amo,
arguo et castigo.*

3. Ad quos etiam
sub figura Hierusalem
ex persona dei
ita per Hieremiam sermo dirigitur:
*faciam enim consummationem
in cunctis gentibus,
in quibus dispersi te:
te autem non faciam in
consummationem:
sed castigabo te in iudicio,
ut non tibi uidearis
innoxius.*

Pro qua salutari emundatione
orat David dicens:
*proba me domine, et tempta me:
ure renes meos et cor meum.*

Esaias [id est: Jeremia]
quoque utilitatem huius temptationis
intellegens
*corripe inquit, nos domine,
uerumtamen in iudicio:
et non in furore tuo,*
et iterum [id est: Esaias]:
*confitebor tibi domine,
quoniam iratus es mihi:*

waarin
het vorschend vuur van het Oordeel
hiernamaals
stof zou vinden
die met pijnlijke kwelling moet worden
uitgeboet.

Zo staat er geschreven:
*Talrijk zijn de wederwaardigheden
der rechtvaardigen (Ps. 33,20),*

en:

*Mijn zoon,
verwerp de kastijding des Heren niet,
en wees niet ontmoedigd,
zo ge door Hem wordt gestraft.
Want de Heer kastijdt die hij bemint,
tuchtigt elke zoon die Hij liefheeft.
Want is er wel een zoon
die door zijn vader niet wordt
gekastijd?
Zo ge dus zonder kastijding zoudt
wezen,
waarvan allen hun deel krijgen,
dan waart ge bastaards
en geen zonen (Hebr. 12,5-8);*

en in het Boek der Openbaring:
*Ik bestraf en tuchtig
al die Ik liefheb (Op. 3,19).*

3. Van deze rechtvaardigen
is ook Jerusalem het beeld
waar Jeremia God
aldus tot de stad laat spreken:
*Ik zal te niet doen
al de volken
werwaarts Ik u heb verstrooid,
doch ù zal Ik niet te niet doen
maar u kastijden naar billijkheid,
opdat ge u niet
voor onschuldig zoudt houden (Jer.
30,11).*

Om deze heilzame zuivering
bidt David als hij zegt:
*Beproef mij, Heer, en toets mij,
doorlouter mijn nieren en mijn hart
(Ps. 26,2).*

Ook Jeremia begrijpt het nut van deze
beproeving

*conuersus est furor tuus,
et consolatus es me.*

4. Pro merito autem peccatorum
plaga temptationis
infertur,
ut ibi
plagas populo israheli
inmissurum se
dominus conminatur
dicens:

*dentes bestiarum
 inmittam in eos,
 cum furore
 trahentium super terram,*

et:

*frustra percussi filios uestros,
 disciplinam non recepistis.*

In Psalmis quoque:

multa flagella peccatorum,

et in euangelio:

*ecce sanus factus es:
 iam noli peccare,
 ne deterius tibi aliquid contingat.*

Inuenimus sane

et quartam rationem,

qua

ob manifestandam solummodo

gloriam et opera dei

inferri quibusdam

aliquas passiones

scripturarum auctoritate

cognoscimus

secundum illud euangelii:

*neque hic peccauit
 neque parentes eius,
 sed ut manifestentur
 opera dei in ipso,*

et iterum:

*infirmitas haec non est ad mortem
 sed pro gloria dei,
 ut glorificetur filius dei per ipsam.*

5. Sunt autem

et alia ultionum genera,

quibus nonnulli

qui malitiae supergressi sunt cumulum

en roept uit:

*Kasttijd mij, Heer,
 maar volgens recht
 en niet in uw gramschap (Jer. 10,24).*

En Jesaja zegt:

*Ik zal u lofzingen, Heer,
 want Gij waart verstoord tegen mij;
 afgewend heeft zich uw toorn
 en Gij hebt mij getroost (Jes. 12,1).*

4. Op de derde plaats
dient de bekoring ook
tot straf voor de zonde,
zoals bijvoorbeeld
wanneer God
het volk van Israël
bedreigt met rampen,
zeggende:

*Ik zal de tanden der wilde dieren
 op ze afzenden
 en de woede der slangen
 die over de grond kruipen (Dt. 32,24);*

en elders:

*Tevergeefs heb Ik u kinderen gegeven,
 ge wilde geen tucht aannemen (Jer.
 2,30).*

Zo staat er ook in de psalmen:

*Talrijk zijn de gesels der zondaren (Ps.
 31,10);*

en in het Evangelie:

*Zie, ge zijt genezen,
 zondig nu niet meer
 opdat u niet iets ergers overkome (Joh.
 5,14).*

Men kan zelfs

nog een vierde reden vinden voor deze

bekoringen, want

het gezag der heilige.Schrift

wijst er ons op

dat aan sommigen

enig lijden wordt opgelegd

alleen om Gods glorie en zijn werken

te openbaren,

volgens dit Evangeliewoord:

*Noch hij heeft gezondigd
 noch zijn ouders,
 maar opdat Gods werken in hem
 openbaar zouden worden (Joh. 9,3).*

percutiuntur
ad praesens,
ut
Dathan et Abiron siue Core
legimus fuisse damnatos
et uel maxime illos
de quibus apostolus dicit:

*propter quod tradidit illos deus
in passiones ignominiae
et in reprobum sensum:*

quod etiam
ceteris poenis
gravius iudicandum est.

De ipsis namque Psalmista
*in laboribus, inquit, hominum
non sunt,
et cum hominibus non flagellabuntur.*

6. Non enim
merentur saluari
uisitatione domini
nec
temporalibus plagis
consequi medicinam,
qui desperantes
semet ipsos tradiderunt impudicitiae
in operationem omnis erroris,
in inmunditiam,
qui que
obduratione cordis
et usu ac frequentia delinquendi
purgationem breuissimi huius aevi
et ultionem uitae praesentis
excedunt.

Quibus etiam
per prophetam
sermo diuinus exprobrat:
*subuerti uos,
sicut subuertit deus Sodomam et
Gomorraam,
et facti estis
sicut torris raptus de incendio:
et nec sic redistis ad me,
dicit dominus.*

Et Hieremias:
*interfeci et perdidit populum meum,
et tamen a uiis suis*

En nog:

*Deze ziekte is niet dodelijk,
maar ze dient tot glorie van God,
om Gods Zoon te verheerlijken (Joh.
11,4)*

5. Er bestaan
nog andere soorten goddelijke straffen,
waarmee aanstonds
diegenen worden getroffen
die de maat der menselijke boosheid
te buiten zijn gegaan,
zoals wij lezen
dat Dathan en Abiron en Core
veroordeeld werden (Num. 16),
en vooral zij
van wie de Apostel zegt:
*Daarom heeft God ze overgeleverd
aan schandelijke driften
en aan een verkeerde zin (Rom.
1,26.28),*
hetgeen toch wel
erger is
dan al de overige straffen.

Van hen zegt dan ook de psalmist:
*Zij hebben geen deel
aan de kweuling der mensen
en worden niet met hen gekastijd
(Ps.72,5).*

6. Want zij verdienen niet
door het bezoek van de Heer
gered te worden,
noch
een geneesmiddel te vinden
in het lijden van deze tijd,
zij die zonder hoop
zich overleveren aan de losbandigheid,
aan het bedrijven van alle dwaling,
aan hun hart
en de gewoonte van veelvuldig te
zondigen
zich ongeschikt maken
voor de zuivering aan deze zo korte tijd
eigen,
en voor al de straffen
die zich slechts tot dit aardse leven

*non sunt reuersi,
et iterum:
percussisti eos,
et non doluerunt:
adtriuisti eos,
et rennuerunt accipere disciplinam:
indurauerunt facies suas super petram,
noluerunt reuerti.*

7. Erga quorum curationem
omnem temporis istius medicinam
uidens propheta
in cassum fuisse consumptam,
desperans quodammodo iam de eorum
salute
proclamat:

*defecit sufflatorium in igne,
frustra conflauit conflator:
malitiae enim uestrae non sunt
consumptae.
Argentum reprobum uocate eos,
quia dominus proiecit eos.*

Hanc salutarem ignis purgationem
circa eos
qui praedurati sunt sceleribus suis
inaniter
se dominus adhibuisse
sub persona Hierusalem
concretatae profunda robigine peccatorum
ita conqueritur

*pone, inquiens, eam super prunas
uacuam,
ut incalescat,
et liquefiat aes eius:
et confletur in medio eius
inquinamentum eius.
Multo labore sudatum est,
et non exiuit de ea nimia robigo eius,
neque per ignem.
Inmunditia tua execrabilis:
quia mundare te uolui,
et non es mundata
a sordibus tuis.*

8. Quamobrem
ut peritissimus medicus
expensis omnibus salutaribus curis
nec ullum iam remedii genus
quod infirmitati eorum possit aptari
dominus superesse conspiciens

beperken.

Door
de profeet
richt God tot hen het volgende verwijt:
*Ik heb u verwoest,
gelijk God Sodoma en Gomorha
verwoestte
en ge zijt geworden
als een aan vlammen ontruk
brandhout;
en zijt niet teruggekeerd tot Mij,
zegt de Heer (Am. 4,11).*

En Jeremia op zijn beurt:
*Ik doodde en verdelgde mijn volk
en toch zijn ze niet teruggekeerd
van hun wegen (Jer.15,7).*

En elders:
*Gij hebt ze geslagen
en zij ontwaarden geen smart;
Gij hebt ze verbrijzeld
en zij weigerden de tucht aan te
nemen,
zij maakten hun gelaat harder dan een
rotssteen
en wilden niet terugkeren (Jer. 5,3).*

7. De profeet ziet dus
dat al de geheimen van deze tijd

ze niet mochten baten
en nu wanhoopt hij in zekere zin aan hun
heil
en roept uit:

*Bezweken is de blaasbalg. -
vergeefs heeft de louteraar gelouterd;
want uw boosheden zijn niet verteerd.
Noemt ze afgekeurd zilver,
want de Heer heeft ze verworpen (Jer.
6,29-30).*

De Heer klaagt verder aldus
over het feit dat Hij
deze heilzame foltering door middel van
vuur tevergeefs
heeft toegepast
op de in hun misdaden verharde
zondaars,
die hier worden genoemd: Jerusalem,

quodammodo
iniquitatum magnitudine
superatur,
ac
discedere
ab illa clementi sua castigatione
compellitur
itaque ei denuntiat
dicens:
*iam non irascar tibi,
et zelus meus recessit a te.*

De aliis uero,
quorum non praedurauit cor
frequentia peccatorum
nec illa seuerissima
et ut ita dixerim caustica ignis
indigent medicina,
sed eruditio salutaris uerbi
sufficit ad salutem,
dicitur:
*emendabo eos
in auditu
tribulationis suae.*

9. Non ignoramus
alias quoque
animaduersionum
siue ultionum
causas,
quae inferuntur his
qui grauissime deliquerunt,
non ad expianda eorum crimina
nec ad abolenda merita peccatorum,
sed ad emendationem
metum que uiuentium.

Quae euidenter
in Hieroboam filium Nabath,
Baasa quoque filium Achia
et Achab atque Iezabel
inlata cognoscimus
ita pronuntiante diuina censura:
ecce
*ego inducam super te malum,
et demetam posteriora tua,
et interficiam de Achab
mingentem ad parietem,
et clausum
et nouissimum in Israhel.*

geheel doortrokken van het zonde-roest:
*Zet de koperen ketel leeg op de kolen
zodat hij heet wordt
en zijn koper gaat gloeien,
en zijn onreinheid van binnen
wegsmelt.
Met veel arbeid heeft men gezwoegd
en zijn al te erge roest is er niet
afgegaan,
zelfs niet door het vuur.
Uw onreinheid is afschuwelijk
want Ik wilde u reinigen
en ge werd niet gereinigd
van uw smetten (Ez. 24,11-13).*

8.
Als een zeer bekwaam arts
heeft de Heer al zijn geneesmethodes
uitgeput
en Hij ziet
dat geen middel meer rest
dat op hun kwaal zou kunnen worden
toegepast.
Nu wordt Hij als het ware
overweldigd
door de grootheid van hun
ongerechtigheden,
en,
gedwongen
van de kastijdingen van zijn
goedertierenheid
af te zien,
waarschuwt Hij daarom
met de woorden:
*Ik zal niet meer op u vertoord worden
en mijn ijverzucht is van u geweken.
(Ez. 16,42).*

Heel anders spreekt Hij tot diegenen,
wier hart door de menigte van hun
zonden
niet is verstokt,
die geen behoefte hebben
aan die allerstrengste behandeling,
aan dat als het ware weggebrand vuur,
maar voor wier genezing
een berisping met woorden voldoende is.
Tot hen zegt Hij:
*Ik zal ze verbeteren
door ze te laten horen
wat hen kwelt (Hos. 7,12).*

*Et dabo domum tuam
sicut domum Hieroboam filii Nabath,
et sicut domum Baasa filii Achia:
quia egisti,
ut me ad iracundiam prouocares,
et peccare fecisti Israhel.
Canes etiam comedent lezabel
in agro lezrahel.
Si mortuus fuerit Achab in ciuitate,
comedent eum
canes:
si autem mortuus fuerit in agro,
comedent eum
uolucres caeli,*

et illud
quod pro ingenti conminatione
denuntiatur:
*non inferetur cadauer tuum
in sepulchrum patrum tuorum.*

10. Non quo
uel illius
tam profana conmenta,
qui uitulos aureos
ad perpetuam praeuaricationem plebis
impiam que a domino separationem
primus instituit,
uel illorum
tam innumera
tam que nefaria sacrilegiorum crimina
haec excoquere
breuis ac momentanea poena
sufficeret,
sed
ut ceteris quoque,
qui futura
uel neglegentes
uel penitus non credentes
consideratione tantummodo praesentium
frangebantur,
terror istarum quas metuebant ultionum
incuteretur
exemplo,
nec
apud illam summi numinis maiestatem
esse
humanarum rerum et cotidianae
dispensationis
incuriam
documento huius seueritatis

9. Wij weten overigens wel
dat er nog andere
motieven bestaan
voor de goddelijke straffen
en wraakgerichten,
waarmee soms grote zondaars
worden getroffen,
niet tot uitboeting van hun schuld
of tot delging van zondenstraffen,
maar om andere mensen vrees aan te
jagen
en ze aldus tot bekering te brengen,

zoals wij dat
bij Jeroboam de zoon van Nabat,
en bij Baäsa de zoon van Ahia,
alsook bij Achab en Jezabel
zien gebeuren,
volgens de goddelijke uitspraak:

*Zie,
Ik zal kwaad over u brengen
en uw nakomelingen wegmaaien
en van Achab doden
al wat man is
zowel de beslotene
als de laatste in Israël.
En Ik zal uw huis maken
als het huis van Jeroboam, de zoon
van Nabat,
en zoals het huis van Baäsa, de zoon
van Ahia,
omdat ge gehandeld hebt
om Mij tot toorn op te wekken
en omdat gij Israël hebt doen
zondigen.
Maar ook Jezabel zullen de honden
opeten
op het veld van Jezrael.
Zo Achab sterft op het land
zullen de vogelen des hemels
hem opeten,
sterft hij echter in de stad,
dan zal hij opgegeten worden
door de honden (1Kon. 21,21-24).*

En dan nog elders
dat verschrikkelijke dreigement:
*Uw lijk zal niet worden gelegd
in het graf van uw vaderen (1Kon.
13,22).*

agnoscerent
ac
retributorem deum
cunctorum actuum
per haec
quae grauissime formidabant
manifestius peruiderent.

11. Inuenimus sane
etiam pro leuioribus culpis
nonnullos
eandem mortis ad praesens excepisse
sententiam,
qua sunt et illi puniti
quos praediximus extitisse
sacrilegae praeuaricationis auctores,
ut factum est in illo
qui sabbato ligna collegerat
uel in Annania et Sapphira,
qui parum quiddam de substantia sua
infidelitatis errore seruauerant.

Non quo
aequalia fuerint
pondera peccatorum,
sed
quia reperti
nouae transgressionis praesumptores
debuerunt praebere ceteris
quemadmodum peccati,
ita etiam poenae ac terroris
exemplum,
ut
quisquis eadem deinceps adfectare
temptasset,
nosset
sibi
secundum eandem formam
qua illi damnati sunt,
etiam si in praesenti supplicium differatur,
in futuri iudicii examinatione
reddendum.

12. Et
quia uidemur
excessum quendam,
dum genera temptationum
uel ultionum
percurrere uolumus,
a proposita narratione

10. Deze woorden betekenen heus niet
dat deze zo kortstondige straf
voldoende zou zijn
tot uitdelging
van die laaghartige verzinselen
van Jeroboam,
die als eerste
de dienst der gouden kalveren instelde
als een struikelblok voor het volk
dat oorzaak werd
van die talloze
en zo afschuwelijke heiligschennissen
van die anderen.
Neen,
ook de overige mensen
die onachtzaam waren
of zelfs volstrekt ongelovig
ten opzichte van wat het toekomstig leven
zou brengen en slechts beefden
bij het zien van de straffen van nu,
ook hun wilde God gevoelens van schrik
inboezemen door hun een voorbeeld voor
ogen te stellen
van strafgerichten, die zij vreesden.

Deze gestrengheid
moest hun ook het bewijs leveren
dat de Goddelijke Majesteit
geen zorgeloosheid
kent
tegenover het dagelijkse doen en laten
der mensen
en ze
door middel van de rampen
die zij zo zeer vreesden
duidelijker doen inzien
dat God al onze werken
beloont of straft.

11. Wij vinden er
ook enkelen
die voor lichtere fouten
aanstonds werden getroffen door
hetzelfde doodvonnis als zij
wier heiligschennende overtredingen
wij verhaalden.
Zo verging het bijvoorbeeld die man
die op de sabbath hout sprokkelde (Num.
15);

fecisse,
qua dicebamus
uirum perfectum
in utraque temptatione
manere
semper immobilem,
ad eandem
nunc iterum reuertamur.

zo ook Ananias en Saphira,
die, door hun ongetrouwheid bedrogen,
een weinig van hun geld wilden bewaren
(Hand. 5).

Niet
dat hun fout even zwaar was
als die der bovengenoemden,
maar
het was
een nieuwe overtreding die zij durfden
begaan
en daarom moesten zij,
zoals zij het slechte voorbeeld van de
zonde
hadden gegeven,
nu ook het schrikwekkend voorbeeld zijn
van de straf,
opdat elkeen,
die hen ooit zou willen navolgen,
zich getroffen mocht
weten
door hetzelfde vonnis
als zij,
en dat dezelfde straf, nu wellicht
uitgesteld,
hem wachtte
bij het laatste oordeel.

12. Maar
ons verlangen
om uit te weiden
over de verschillende soorten bekoringen
en goddelijke strafgerichten
schijnt ons
te hebben verwijderd
van ons oorspronkelijk onderwerp.
We spraken er namelijk over
dat de volmaakten
in beide bekoringen
steeds onbewogen
blijven,
en keren thans
tot deze stof terug.

XII. QUOMODO UIR IUSTUS NON CERAE, SED
ADAMANTINO SIGNATORIO DEBEAT ESSE
CONSIMILIS
Itaque

12. DE RECHTVAARDIGE MOET NIET ZIJN ALS
WAS, MAAR ALS EEN DIAMANTEN ZEGELRING
Het innerlijke van de rechtvaardige
moet dus niet

mens uiri iusti
non debet esse similis
cerae
uel alterius cuiusquam materiae mollioris,
quae semper
characteri signantium cedens
pro eius forma atque imagine figuratur
quam que in se tamdiu retinet,
donec alio rursum superinpresso
signaculo
reformatur.

Atque ita fiet,
ut numquam in sua qualitate persistens
ad formam eorum quae imprimuntur
semper conuertatur ac transeat.

Quin potius debet
uelut quoddam esse adamantinum
signatorium,
ut inuiolabilem
mens nostra
figuram sui semper custodiens characteris
uniuersa quae incurrerint sibi
ad qualitatem sui status
signet
atque transformet,
ipsa uero
insigniri
nullis incurribus
possit.

XIII. INTERROGATIO, SI POSSIT MENS IUGITER
IN UNA ATQUE EADEM QUALITATE DURARE
Germanus:
Potest ne mens nostra
unum statum
iugiter retinere
et in eadem semper qualitate
persistere?

XIII. RESPONSIO AD INTERROGANTIS
PROPOSITIONEM
1. Theodorus:

lijken
op was
of op enige andere weke zelfstandigheid,
die steeds
wijkt voor het zegel dat er wordt
ingedrukt,
beeld en gestalte daarvan aanneemt
en deze zolang bewaart
totdat het inprenten van weer een andere
zegel
daar wijziging in brengt.

Het gevolg hiervan is,
dat het nooit blijft zoals het is,
maar in voortdurende verandering
steeds de ingedrukte vorm aanneemt.

Het moet veeleer zijn
als een diamanten zegel,
zodat onze ziel
steeds haar eigen aard
bewaart
en alles wat haar overkomt
kenmerkt met
en omvormt
volgens haar persoonlijk stempel,
zonder dat haar zelf echter
een ander
kan
worden ingedrukt.

13. VRAAG: KAN DE GEEST DUURZAAM IN ÉÉN
EN DEZELFDE GESTELTENIS BLIJVEN?
Germanus:
Kan onze geest
duurzaam
in dezelfde gesteltenis blijven,
steeds volharden
in dezelfde houding?

14. ANTWOORD OP DE GESTELDE VRAAG
1. Theodorus:
Dit is een noodzaak:

Necesse est
ut
secundum apostolum
aut
renouatus quis spiritu mentis suae
per singulos dies proficiat
ad ea se quae in ante sunt
semper extendens,
aut
si neglexerit,
consequens est
ut retro redeat
atque in deterius relabatur.

Et idcirco
nullo modo
poterit mens
in una atque eadem qualitate
durare.

Uelut
si quis
contra aquas fluminis uiolenti
nauem subigere
remorum impulsione
conetur,
necesse est eum
aut
uirtute brachiorum
torrentis aluei inpetum desecantem
ad superiora conscendere
aut
remissis manibus
ad praeceps
prono amne
reuocari.

2. Quapropter
istud erit euidens nostri indicium
detrimenti,
si intellexerimus
nos nihil amplius adquisisse,
nec dubitemus
retrosum nos omnimodis reuocatos,
qua die non senserimus
ad superiora progressos,
quia
ut dixi
nec in eodem statu
mens hominis potest iugiter permanere,

men gaat
ofwel
elke dag vooruit,
vernieuwd naar de inwendige geest
(Ef. 4,23),
om met de Apostel te spreken,
reikhalzend
naar wat vóór ons ligt (Fil. 3,13),
ofwel,
als men nalatig is,

achteruit
en vervalt in een steeds ergere toestand.

Derhalve
kan de geest
niet
in één en dezelfde gesteltenis
blijven.

Het is ermee
als met iemand
die in een bootje
met zijn riemen
tegen de sterke stroom van een rivier
tracht op te roeien:

ofwel
hij gaat er tegenop
en doorklieft het snelstromende water
door de kracht van zijn armen;
ofwel
hij drijft,
met verslachte armen,
stroomafwaarts
naar beneden.

2. Wij kunnen er dus van op aan
dat we schade geleden hebben
als we constateren
dat we niets nieuws hebben gewonnen.
Wij behoeven er niet aan te twifelen
dat we achteruit zijn geweken
op de dag dat we niet waarnemen
dat we hogerop zijn vooruitgegaan.
Want,
zoals ik zei,
's mensen geest kan niet duurzaam
in dezelfde gesteltenis blijven,
en geen heilige zal,

nec in hac carne consistens
ita uirtutum apicem possidebit
quisque ille sanctorum,
ut immobiles perseuerent.

Necesse est enim
aut aliquid adici illis semper
aut minui,
nulla que in omni creatura
talis poterit esse perfectio,
quae mutabilitatis non subiaceat passioni,
secundum illud
quod in libro beati Iob legitur:
*quid est homo,
ut immaculatus sit,
et iustus appareat natus de muliere?
Ecce inter sanctos eius
nemo inmutabilis,
et caeli non sunt mundi
in conspectu eius.*

3. Solum namque
deum inmutabilem
confitemur,
quem tantummodo
sancti illius prophetae
ita conpellat oratio:
*tu autem idem ipse es,
et ipse de se:
ego sum, inquit, deus,
et non mutor,*

quod scilicet
ipse sit solus
naturaliter
semper bonus,
semper plenus
semper que perfectus,
cui nihil
nec adici possit aliquando
nec minui.

Ideo que
debemus
ad uirtutum studia
inremissa cura ac sollicitudine
nosmet ipsos semper
extendere
ipsis que nos iugiter exercitiis
occupare,
ne
cessante profectu

zolang hij leeft in het vlees,
zózeer op de toppen van de deugd
verkeren
dat hij onbeweeglijk volhardt.

Steeds zal er
iets worden toegevoegd
of worden afgedaan;
in geen enkel schepsel
zal de volmaaktheid zo kunnen zijn
dat zij geen verandering meer zou
hebben te verduren. Het is
zoals het in het boek van de zalige Job te
lezen staat:

*Wat is een mens
dat hij rein zou zijn,
rechtvaardig die uit een vrouw is
geboren?
Zie, zelfs onder zijn heiligen
is niemand onveranderlijk,
en de hemelen zijn niet rein
in zijn oog (Job 15,14-15).*

3. Inderdaad belijden wij
dat alleen God
onveranderlijk is.
Tot Hem alleen
spreekt het gebed van de profeet
aldus:

*Maar Gij zijt altijd dezelfde (Ps.
102,28).*

En God over zichzelf:

*Ik ben God
en verander niet (Mal. 3,6),*

omdat namelijk
Hij alleen
van nature
altijd goed is,
altijd in de volheid,
altijd volmaakt,

wie nooit
iets kan worden toegevoegd
noch ontnomen.

Wij moeten ons
dus
met onvermoeibare ijver en inspanning
steeds
op de deugden
toeleggen

confestim deminutio subsequatur.

Ut enim diximus,
in uno mens
eodem que statu
manere non praeualet,
id est
ut nec augmenta uirtutum capiat
nec detrimenta sustineat.

Non adquisisse enim
eius minuisse est,
quia
desinens
proficiendi adpetitus
non aberit a periculo
recedendi.

XV. QUOD DETRIMENTUM SIT DISCEDENTIS E
CELLA
Ideo que
iugis
cellae conmoratio
retentanda est.

Totiens enim
etiam reuersus
quis
uelut nouus in ea
et incipiens habitator
titubabit
atque turbabitur,
quotiens ab eadem
fuerit euagatus.

Illam namque
quam in cella residens
adquisierat
animi intentionem,
si fuerit relaxata,
recuperare rursus
non sine labore poterit ac dolore,
et
per hoc reductus retro
non de amisso cogitabit profectu,

en voortdurend met die oefeningen
 bezig zijn;
 anders zal,
 waar de vooruitgang ophoudt,
 dadelijk de achteruitgang volgen.

Want zoals wij zeiden,
 de geest kan niet
 in één
 en dezelfde gesteltenis blijven,

niet noch toenemen in de deugd
 noch verlies lijden.

Niet verworven hebben
 betekent voor hem: verloren hebben,
 want
 waar het streven om vooruit te gaan
 ophoudt,
 daar ontsnapt men niet aan het gevaar
 achteruit te gaan.

15. WELKE SCHADE HIJ LIJDT DIE ZIJN CEL
 UITGAAT
 Men moet daarom
 gestadig
 vasthouden
 aan het verblijf in zijn cel.

Want zo vaak men
 erbuiten zwerft,
 zo vaak ook
 zal men
 bij z'n terugkeer
 wankelen
 en onrustig zijn
 als was men een nieuweling
 die zijn cel juist betreft.

Is
 de toeleg van geest
 die men door in zijn cel te blijven
 had verworven,
 eenmaal verslapt,
 dan herkrijgt men die
 niet zonder moeite en pijn.
 En
 aldus teruggebracht
 zal men niet denken aan de gemiste

quem superadicere potuit
si e cella non fuisset excussus,
sed
gaudebit potius,
si illum statum de quo reccidit
semet ipsum senserit
recepisse.

Nam
sicut amissum ac praeteritum tempus
ulterius reuocari non potest,
ita ne illa quidem quae perierunt
possunt emolumenta restitui.

Quantumlibet enim
post haec
animi intentio
fuerit operata,
instantis diei profectus
et praesentis temporis quaestus est,
non lucri semel perditum reparatio.

XVI. DE MUTABILITATE ETIAM SUPERNARUM CAELESTIUM QUE UIRTUTUM

1. Mutabilitati autem
etiam supernas potestates
ut diximus
subiacere
declarant illi,
qui de eorum numero
corruptae uoluntatis uitio
conruerunt.

Unde
neque illi
inmutabilis naturae esse
putandi sunt,
qui in illa qua creati sunt beatitudine
perseuerant,
eo quod
in contrariam partem
non fuerint similiter deprauati.

Aliud namque est
inmutabilis naturae esse,
aliud

voortgang
die men had kunnen maken
als men zich niet aan de cel had laten
ontrukken;
neen,
men zal veeleer blij zijn
als men voelt
de kwijtgeraakte gesteltenis
herkregen te hebben.

Maar
zoals verloren en voorbij tijd
niet is terug te roepen,
zo is dat gemiste voordeel
niet in te halen.

Want
hoe grote toelag
de geest
later ook toont:
dat is voortgang van vandaag,
verdienste van nu,
geen herstel van de eenmaal verloren
winst.

16. DE VERANDERLIJKHEID VAN DE HEMELSE GEESTEN

1.
Ook de geesten van hierboven
zijn veranderlijk,
zoals wij zeiden,
en het bewijs hiervoor
leveren degenen onder hen,
die door hun verkeerde wil
kwamen te vallen.

Daarom
moet men zelfs hen niet
als van nature onveranderlijk
beschouwen,
die volharden
in de zaligheid waarin ze waren
geschapen
omdat zij zich niet
tot de tegenpartij
lieten overhalen.

Want iets anders is het,

uirtutis industria
boni que custodia
per inmutabilis dei gratiam
non mutari.

2. Quidquid enim
per diligentiam
uel adquiritur
uel tenetur,
potest etiam
per neglegentiam
deperire.

Ideo que
dicitur:

*ne beatifices hominem
ante exitum suum,*
quod uidelicet
adhuc in conluctatione quis
et ut ita dixerim scammate
constitutus,
quamuis uincere soleat
ac frequentes palmas uictoriae
consequatur,
non potest tamen
a metu
ac suspicione incerti prouentus
esse securus.

3. Et idcirco
deus solus
inmutabilis uel bonus dicitur,
qui bonitatem
non industriae studio,
sed naturaliter possidens
non potest aliud quid esse
quam bonus.

Nulla igitur uirtus
potest immobiliter
ab homine possideri,
sed
ut parta
iugiter teneatur,
necesse est
eam semper
illa qua acquisita est
sedulitate atque industria
custodiri.

van nature onveranderlijk te zijn,
iets anders
niet te veranderen
door de ijver voor de deugd
en de getrouwheid in het goede,
beide door de genade van de
onveranderlijke God
in ons bewerkt.

2. Want al wat
men verkrijgt
of bewaart
door zorgvuldigheid,
kan men ook weer
door nalatigheid
verliezen.

Daarom
wordt er gezegd:

*Prijs een mens niet zalig
vóór zijn dood* (Pred.11,30),
want
zolang iemand nog volop in de strijd
staat,
midden in de arena om zo te zeggen,
kan hij
ondanks dat hij gewoonlijk heeft
gezegepraald
en dikwijls de palm der overwinning
behaald,
toch niet vrij zijn
van de vrees
voor de mogelijkheid van een ongelukkig
einde.

3. Daarom
wordt God alleen
onveranderlijk en goed genoemd,
want Hij heeft de goedheid
niet door ijver of toeleg
maar van nature
en kan daarom niet anders
dan goed zijn.

De mens echter,
kan geen enkele deugd
op onveranderlijke wijze bezitten,
en haar
-eenmaal verworven-
te bewaren

XVII. QUOD NEMO RUINA SUBITANEA
CONLABATUR
Lapsus uero
quispiam nequaquam
subitanea ruina conruisse
credendus est,
sed
aut prauae institutionis
deceptus exordio
aut per longam mentis incuriam
paulatim uirtute animi decedente
et per hoc sensim uitii incrementibus
casu miserabili concidisse.

*Ante contritionem enim
praecedat iniuria,
et ante ruinam
mala cogitatio.*

Quemadmodum
domus
numquam
subitaneo ad ruinam procumbit impulsu,
nisi
aut antiquo uitio
fundamenti
aut longa inhabitantium desidia
stillicidiis primum paruissimis
penetrantibus
corrupta sensim fuerint
munimenta tectorum,
quibus
per uetustam neglegentiam
in maiorem modum patefactis
atque conlapsis riuatim

post haec
influet

pluuiarum imbrium que tempestas.

*In pigritiis enim humiliabitur contignatio,
et in segnitia manuum
stillabit domus.*

Quod
animae
spiritaliter euenire
idem Salomon
aliis uerbis
ita designat

vraagt
evenveel inspanning en ijver
als het verwerven zelf.

17. NIEMAND KOMT INEENS DIEP TE VALLEN
Denk toch niet
dat iemand
die komt te vallen,
in eens in dat ongeluk stortte,
want
òfwel heeft een verkeerde vorming
in het begin hem misleid,
òf een langdurige zorgeloosheid
heeft geleidelijk zijn deugd ondermijnd
en alle ondeugden laten omhoogschieten
met als gevolg zijn droevige val.

*Want vóór de vernieling
komt de beschimping
en vóór de ondergang
de slechte gedachte (Spr. 16,1).*

Zo
stort ook een huis
nooit
plotseling in,
tenzij
door een fout eertijds
bij het leggen der fundamenteen begaan
of door langdurige slordigheid der
bewoners,
waardoor het water eerst drupsgewijze
binnendringt
en dan onmerkbaar
het timmerwerk van het dak doet rotten.

Mettertijd
komen er grote openingen
en aanzienlijker verzakkingen,
zodat het
dan
met stromen binnenregent.
*Door traagheid valt immers de
zoldering
en als de handen lui zijn
regent het in huis (Pred. 10,18).*

Dat dit
de ziel
op geestelijke wijze overkomt
zegt dezelfde Salomon

*stillicidia, inquiens,
eiciunt hominem
in die hiemali
de domo sua.*

Eleganter ergo
mentis incuriam
domati
conparauit
tecto que neglecto,
per quam
primo quidem
uelut minutissima quaedam
penetrant ad animam
stillicidia passionum.

Quae
si uelut parua ac leuia
neglegantur,
conrumpunt tigna uirtutum
et post haec influunt
imbre largissimo uitiorum,
per quem in die hiemali,
id est in tempore temptationis,
ingruente inpugnatione diaboli
expelletur mens
de habitatione uirtutum,
in qua scilicet
aliquando circumspectam diligentiam
retinens
uelut in domus propriae possessione
requieuerat.

His itaque conpertis
infinitam spiritalis cibi
percepimus
uoluptatem,
ita ut
ex hac conlatione
maiore animi gaudio repleremur,
quam ante
tristitia super nece sanctorum
fueramus adfecti.

Non solum enim
de quibus haesitabamus
edocti sumus,
uerum etiam illa,
quae pro tenuitate sensus nostri

met andere woorden
aldus:

*De druppels (van het dak), zegt hij,
jagen de mens
zijn huis uit
op de winterdag (Spr. 27,15 LXX).*

Op sierlijke wijze
vergelijkt hij dus
de nalatigheid van de geest
met een huis
met een verwaarloosd dak,
waardoor
eerst
kleine
druppeltjes van hartstochten
binnendringen in de ziel.

Werden deze
verwaarloosd
als gering en onbeduidend,
dan doen ze de balken der deugden
rotten
en volop stroomt
een slagregen van ondeugden binnen.
Komt dan de wintertijd,
dat wil zeggen: de tijd van de bekoring
als de duivel de ziel aanvalt,
dan wordt zij verjaagd
uit het verblijf der deugden,
waarin
een oplettende ijver
haar rustig liet wonen
als in eigen huis.

Naar dit alles luisterend
genoten we
met onverzadelijke smaak
de geestelijke spijs.

Door dit gesprek
waren we van groter vreugde vervuld
dan we tevoren
bedroefd waren geweest
over de dood van de heiligen.

Niet alleen
was de kwestie waar wij niet uit kwamen
opgelost,

minus inquirere noueramus,
sub illius quaestionis interrogatione
cognouimus.

maar bovendien vernamen wij
bij de behandeling van de vraag
nog andere dingen
waar ons kleine verstand
niet zo naar had weten te zoeken.